

ՄԱՍԿԱԽԱՆԱ

ԳԱԽԱՌԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԵԱԸ

Ա. ՏԱՐԻ

30 ՅՈՒՆԻՍ 1912

ԹԻԻ 17, 18

Խմբագրող

Մ. ԻՓԷՔԱՆԻ

Արտատպ

Զ. ԹԱՊԻՍԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿԻԹԻՒՆ

Ուր կը գիտնեն (տպ.)

Բախարկեալին (Բան.)

Մեք գաւ. մեռածն. հառեակ տղայներ

Յերոսղիմ (Բան.)

Ա. խառնի յեղաթիւական մեծ շարժումներ

Բաւարաց. դեր. հաղթականութեան մեջ

Արեւիկի սակ յաղթանակ (Բան.)

Չափ յեղաթիւականներ

Կրակեան գործը խաղաղիկ Հեռիկի մեջ

Գաւառացին եւ տեղական լուրեր

Գ. ԱԹԵՆՆԱՆ

Յ. ՓԱՓԱԶՆԱՆ

ԱՐՄԵՆ. ՄԱՆԿՈՒՆԻ

Յ. ԳՄԻԹՆԱՆ

Թ. ԺԱՄԿՈԶՆԱՆ

Գ. Ս. ՍԱԴԳԻՍՆԱՆ

Յ. Յ. ՔԻՐԻՇԱՆՆԱՆ

Յ. ԳՄԻԹՆԱՆ

Յ. Մ. ՆԱՐՏԸՄ

Ա. Մ. Ա. Ս. Ս.

Տպագ. ՅՈՎԱՆՆԵԱՆԻ եւ ՆԱՐՏԸՄՆԱՆ

«ԱՄԱՍԻԱ» ՀԱՍՑԷՆ

آماسیة ده «آماسیة» غزوة سی مدیریته

Խմբագրություն «ԱՄԱՍԻԱ» Կիսառնայ հանդեսի - Ամասիա
Rédaction de la Revue «AMASSIA», a Amassia (Turquie d'Asie)

ԱՄԱՍԻԱ

Կը հրատարակուի ամէն ամսու 1ին եւ 15ին, թուրքերէն եւ հայերէն բաժիններով: Թուրքերէն բաժինը մօտաւորապէս 4 էջ, իսկ հայերէնը 12 էջ. երկու բաժինը միասին մօտ 16 էջ պիտի ըլլայ: Բաժանորդներուն տարեկան 24 թիւ պիտի տրուի:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թուրքիոյ տարեկան 1 մեհիս և Արսասանեան տարեկան 5 ֆր.
» վեցամսեայ 0.50 » » վեցամսեայ 2.50 »

Բաժնիկնը յայտարարուի իր իրաւունքով: Իրաւոցումներու համար տնային կաշառարար պաշտօններ կը տրուին:

Տոսը օրինակ «Ամասիա» ազատողին մէկ օրինակ նուր:

«ԵՐԳԵՅԻ»

ՀԵՂԻԱԿ ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱԹ

Գոյսրիկ իմաստեղծական հասար մը 288 էջերի թողկացեալ: Իմաստը եւ հաճեալի ճշգրտութեամբ ուր պիտի գտնեմք պատմականական վառ երևալիքներու սիրուն եւ յայտնի կտորներ:

Կը յանձնարարենք հասարակութեան. տարածքը համար պէտք է դիմեն ինքն ինքն Արեւմտեան Հայաստանի,

Իսկ Թուրքիոյ համար 10 դահեկան

Եւրոպայի » 2 Ժամկէտ

Ռուսիայի » 90 Կողմէ

ԽԱՄԱԽԱՆ

ԳԱՒԱՌԱՑԻՆԵՐՈՒ
ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԵՍԸ

Ա. ՏԱՐԻ

30 ՅՈՒՆԻՍ 1912

ԹԻԻ 17, 18

Խմբագրական

Ո՞ՒՐ ԿԸ ԴԻՄԵՆՔ

Երբ հարկ ըլլաւ հարցնել մեր Ազգային ու Պետական ղեկավարներուն ու մարմիններուն թէ ո՞ւր կը դիմէք դուք և ո՞ւր կ'առաջնորդէք ձեր 'եռունը կեցած բանուոր, աշխատաւոր ու տառապող ժողովուրդն, որ դարեւոր ընթացքին տիրապետողներու ճնշումներուն տակ ստրկացած ու բաւախ հագիով համակուած, լուռ ու համակերպող, կը տարուի ձեր գոյց տուած ու ղիէն վատահ ենք թէ անոնք պիտի լռեն ու տատամսին, քանի որ անոնք հասարակագիտական ու ընկերային հասկացողութենէ իսպառ հեռի, ժողովուրդը կ'առաջնորդեն, օրուան պարագաներու, դիպումներու, անհատական շահերու ազդեցութիւններէ մզուած ու թեւադրուած: Անոնք և ո՛չ մէկ ատեն աշտադրող ու տառապող ժողովրդեան շահերով կը հետաքրքրուին, այլ միշտ ախրող դատաւիպին կողքին կեցած կը պաշարտացեն ինքզինքնին և իրենց պատկանած դատակարգը, միշտ ի՛նչուս տիրուպին ու սկարին:

Քննե՛նք և տեսնենք. —

Մտնե՛նք, բուն իսկ ժողովրդեան ձայներու ներկայացուցիչին՝ բարլամենթին սեմէն ներս, ուհա՛, հո՛ն պիտի տեսնենք մարդեր, որոնք ո՛չ միայն երկրին պէտքերուն անտեղեակ են, այլ նաև իրենց ընտրուած չըջանակին պահանջներն ու պէտքերը գիտնալու չափ հմտութիւն ու պաշար չունին:

Անոնք ոչ միայն հասարակագիտութենէ, պատմութենէ, ու ընկերային հասկացողութենէ զուրկ են, այլ նաեւ իբր քաղաքացի՝ իրենց ունենալիք ստորաշին կան իրաւունքներէն անտեղեակ են:

Օրակարգի խնդիրներ կուգան սեղանի վրայ՝ կը խօսուին, կը վիճուին, կը քննուին, կը քուէարկուին ու գործադրութեան կը դրուին, բայց ի՞նչու որո՞ւ.— Միշտ զիրենք ընարող ժողովրդեան.— բայց հոգ չէ ատիկա, հերիք է որ տիրող դասակարգին չահերը յաւերժանան: Որինակներ պակաս չեն. ինչպէս՝ համախմբումներու, հուպքումներու և թերեւ Վազնի վազն ալ մամուլի օրինակները: Սահմանադրական երկրի մը մէջ երբ ժողովուրդին միջոյններ պէտք է արուի, հասարակութեան, խօսելու, վիճելու, բողոքելու և պահանջելու, ընդհակառակը կը կաշկաւ գտին այդ զարգացուցիչ ազդակները: Նոյնն է պետական որ չլինակին մէջ ալ մանեա. յանուն ժողովրդի, յանուն սառնաւորի կը խօսուին, բայց քայլ մ'իսկ չառնուիր դէպի այդ. այսպէս է եղեր պատմութեան ընթացքը բոլոր երկիրներու մէջ, ոչ այլէս պիտի ըլլայ և հոս:

Մտնենք ազգային յարկերու սեմէն ներս. ազգային մարմիններու նախագահը նստած է ակօռին վրայ, հոգ չէ թէ անարժան այդ ակօռին. կը վճռէ, կ'որոշէ, կը հրամայէ, կ'ապառնայ, իր գործին եկած ատեն «ըստ սահմանադրութեան» կը գլտորէ, հակառակ պարագային «սահմանադրութեան անթույլատու դռնակը» կը յայտնէ և վերջապէս ազգային կրօնական, կրթական, տնտեսական մեքենան միահեծանորէն կը դարցնէ ու կը դարցնէ, բայց ի՞նչ կ'արտագրէ.— ոչինչ — միայն և միայն իր և իր ինքին չահերն ու դիրքերը կ'ապահովէ, հոգ չէ թէ ազգային ու ժողովրդական չահերը կը ստահարուին, կրթական ու կրօնական գործերը կը սուտեն ելեր: Բայց ո՞վ է պատասխանատուն, — դո՞ւ, ինքդ ո՞վ ժողովուրդ, որ ստրկացած համակերպութենէն դուրս ելլելով չես հարցներ քու զեկաւարներուդ թէ՞ ո՞ւր կը դիմէք դուք և ո՞ւր կ'առաջնորդէք մեզի . . . :

Այո՛, ո՞վ տիրուող ու իրաւագուրկ ժողովուրդ. մինչև որ չի գիտակցի, մինչև որ չի վարժնիս, չի կողմակերպուիս ու ամէն տրէք ձայնով լրսելի ընել չի փորձես ու միահեծանութեան իրաւունքդ չի պաշտպանես, տակաւին երկար ժամանակ պիտի իշխեն վրագ, պիտի ծծեն արիւնդ, պիտի շահագործեն քու կին անտարբերութիւնդ, բոլոր շրջանակներու մէջ ալ: Գիտակցի՛ր, ու պայքարի՛ր և գիտցի՛ր թէ՞ ո՞ւր կը դիմեն զեկաւարներդ և ո՞ւր կը դիմես դուն:

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԻՆ

Մօրմուրայրիս՝ Յ. Ս. ին

Քովդ էի... մահասարսուռ բանսիդ մեջ,
Ասպնջական խոկումներու վա՛յր լռին,
Ուր փողփողուն՝ լոյս հոգիներ վառ անեւք,
Հիւժած հալած են կարօտով սենդագին
Քովդդ էի... դուն սխրագին դալկահար
Կը հեւայիր ցաւերուդ մեջ անդադար:

Ասպնջական խոկումներու վայր լռին,
Շուրջդ մտերիմ ունեիր բեզ լոկ շղթան
'Խառն ցաւեր լրկեր էին սիրտդ արի՝
Ու մահասուէր, մռայլ կեանքդ բանական
Սրակներուդ մեջ ներմուծեր էր վայրի
Ընձանցներու բոլոր կեանքը անհնարին...:

Ու փողփողուն՝ լոյս հոգիներ վառ անեւք
Յար կարասուէն իրենց արժին ցաւն անհուն
Համապարփակ լուսեան վր զոգին մեջ.
Պաշտամունքի զգացումովն իմ հոգւոյն
'Բեզի՛ եկայ ես ալ անոնց հետ բոլոր,
Որովն ճակտիդ կուտան սեւ գիրն ա՛հ այսօր...:

Հիւժած՝ հալած են կարօտով սենդագին
Ամենուն հետ եւ սիրտդ ալ է ցաւագին,
Հեշագրգրո՝ սօզնապիդ մեջ թախծագին
Յաւերժօրէն՝ սուրբ պատած եւ ճակտին,
Կ'սպասե՛ս դեռ... սեւ փոքրով ցրագին
Մինչ հոգւոյդ մեջ վե՛տի հերձեր կը բացուին:

Քովդդ էի... դուն սխրագին դալկահար
Կ'աղօթէիր աչիդ անհուն սեւեռած,
Յոյս կար, եւ լոյս բիբերուդ ծայրն անձկայի
Կը շնչէր մեջդ լուռ բողոքի մեկ Ասուած,
Ու կ'արձակէր իղձն իր ծիրը բերկրայի
Ազատութեան ճառագայթող լոյսէն յար

Կը հեւայիր ցաւերուդ մեջ անդադար
Ասպնջական խոկումներով մը լռին,
Ու փողփողուն՝ լոյս հոգիեդ վառ անեւք
Հիւժած՝ հալած կարօտի սեղ սենդագին
Ձայնդ միայն կ'արձագանգէր սիրավառ
«Կեանքս հո՛ն, սերքս հո՛ն է .. ցեղիս մեջ...»

Դասքնունի

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ
ԱՐԻ-ԱՐԱՆՑ

ՄԵՐ ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԵԱԿ ԱԶԴԱԿՆԵՐԸ

(ԱՐՇԵՍՏ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍ)

VI

Մեր հայրենիքը դանդաղան ազգութիւններու պատմական պայթեցողութիւնն է՝ անոր հոս գտնաւորուելու այլ շտեմարանը ըլլալուն համար, աշխատանքի՝ —արհեստի և գեղարուեստի — փառաւոր հոգ ունի։

Արհեստը, որ մաքին աւարական աշխատութեամբ և ֆիզիքականին զօրաւոր օժանդակութեամբ՝ պէտքեր գոհացնող առարկաներ ու գործիքներ արտադրելու գրութիւնն է, մեր գաւառներէն ներս, զիս իր վրայ նախապետականութեան նշանաւոր գրածը կը կրէ։ Մինչդեռ արհեստագործի նման, այլ իր երիտասարդական ստույգ ուղիւն կը քայլէ՝ դէպ առաջ, ժամանակին նոտ շարունակ նորոգուելով։

Գաղով պեղարուեստին, որուն համար խիղճն կ'ըսէ՝ մէթոտի մը համաձայն բան մը չիսն ու ելանալն է՝ և ժիւղէն տալ՝ մանուշակ, ան՝ տեսականին գործնականի վերածուած ճարտարութիւնն է՝ կը պահանջէ մաքին չափազանց յոգնութիւնը, ֆիզիքականին պղտկ օժանդակութեամբ և իր արտադրածին մէջ կ'ուզէ թօփել և թաղանջ խորհուրդներ որ կարենան զինք զիտողին մէջ առաջ բերել՝ զգայում, խել, կիրք, հիացում, վերացում, պարզ խօսքով՝ հոգեկան աշխարհին մէջ, յեղաշրջում։

Այս երկու ճիւղերուն մէջ ալ, մենք յետամնաց դիրք մ'ունինք, անցեալին նուազանց ցնցոտիները մեր վրայէն չ'ձգելով։ Որ պարզաւիշ մասնատ, ստատակական գրաւատիքներ պիտի լսես՝ իր առօրեայ գրաւման նիւտմամբ։ Որ բանաստեղծն ինչ յանկառ, նէ անցեալը կը քրքրէ,

(Շարունակորիւ ետևորդ քիւնտն և վերջ)

սուրճարու ու սրբաւհրներու չրջանը կը փոխադրուի և երբեմն ալ անկէջ անդին պնդելով կը մանէ գիցական քառար իր արհեստին ծագումը մինչև հոս տանելով։ Այս հասկացողութիւնները զեռ տեղ են բռնած ժամանակակից սերունդին ուղիւն մէջ, հետո զյատակուն սկզբունքներէ և նիւթադաշտաւան (Materialism) հիմունքներէ։ Այս, որոշապէս մեզ ցուց կուտայ թէ, ժամանակակից դրական հասկացողութիւններէ սրբան բարոյութիւնը անկին կը գտնուի։

Արհեստի և գեղարուեստի ճիւղերուն մէջ՝ քաղաքակիրթ երկիրներէս մեր եւ մնալուն բուն իսկ պատճառը հոս պէտքէ փնտել։ Էնք ունեցած դրականութեան հպատակուն ուղին ու աննկուն կամքն ու նախաձեռնութիւնը մեր մէջ։ Մեր բոլոր գործերուն մէջ տեսականութիւնը իր լուրջարժակ տեղն ունի բռնած և արեւելակապութիւնը այլ օրէն իր խորխոր ձրգած։ Մենք անյապին խանձարուրին մէջ յճալած ոգով մը լենք ուզած յառաւիժել, սամաններ կտրել, ևզածովը չրաւականանայ վաղուանը Ենովային բարի անօրինութեանը չ'թողելով, այլ կրոնական գծու խախտելով առաջնորդուելով ատելութեան հրէշք թաղարկեցուցած ենք այս երկրին մէջ, և սկսած ենք զազանանալ զիրար բամբասելով, յօշոտելով և մեռելութիւն բուրելով, ծնուող տուրով աշուղտ ներքին և արտաքին նորոգ կռիւներու օրոնք ևս ոչ նուազ լուրջ պատճառներ են մեր արհեստներուն և գեղարուեստներուն յետամնացութեամբ։

որոնց վրայ եւս պէտք է կարգու գէթ համառօտակի անդրադառնալ:

Ա. Դաւանային խնիւր.— Կրօնական մութեանդ զգացումը, ասիական ազգերու պատմութեան մէջ աւելի զրգուռն վիճակ մը ստատու, քան այլ երկիրներու ազգութեանց: Հոս, մեր երկիրը կենդանի վիճակ է տառա: Այն ատեն, երբ արշնտան ու գեղարուեստը արեւելքէն արեւմուտք չուկցին, այս վերջինին կողմէ անոնք տաք լինելու յաւանքն արժանաւորան: Եւ անոնց ծագման ու կրօնի խորութեան: Մինչդեռ յաճախ Ասիան, որ Եւրոպայի առաջինը բառելու պատիւը պէտք էր տնկնար, իր գաւառային նեղ մտածելակերպով առեւ յայն՝ որ իր ստիճանին ցանցէն անդին տարրը բնակչութեան կողքուր և ուղեւ որ անոր աշակերտը եղաւ: Այս հակաբնական երևոյթները և մեր Հայրենիքի թաղանթին վրայ, հակառակ որ նո՛ւ Եւրոպայի մօտիկն ալ ապրելու բախան անեցիր էր:

Նորածնութիւնը որ կողքուր քաղաքակրթ Ներուպայէն, մեր գաւառներուն մէջ թուով ու քանակով բոլոր Մամուտակաւնէն աչքին արդարացիութիւն համարուեցաւ: Ժամանակ մը: Նահապետականութեան անշուք տարազէն չ'եւանդո՛ւ, սո էր ասիոյ ազգին եկող նշոք պատգամը: Եւրոպականացողը մահացու մեղաց արժանի պէտք էր համարուէր, որովհետեւ փորձանքները տառնցիկ կը յառաջանային և վերն Աստուած կը նեղանար: Տէվրիշական տարազը ամենուրէք պէտք էր թագաւորէր յայլթական, աշխարհ շատ րան կար... Իրականութեան այս և զեռնական ցանցէն ազատելու համար, պէտք էր հետանալ այս երկրէն: Ուրիշ կերպ կարելի չէր: Միևնոյն ատեն Քրիստոնէի ու Իսլամի միջև բացուող առեւտրութեան այս անշրպետը, իրարու տարազն ալ կրելու չէր ներքը: Այս այս տա-

րօրինակ հակառակութիւններուն մէջ, ուր գործելու ճիգ չ'իյալ, կաշ լեփեցուն՝ տրեկութիւն, քաճաճութիւն, ստրկութիւն, տիրապետութիւն, բարբարի կիրքերու յագեցում, բնկալէս արշնտար պիտի յաւաքար և գեղարուեստը վարդանար: Ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ, Պէտք էր Եւրոպան յառաջդնէր, որուն համար Աստուած և Արարի հոմանիշ բառեր էն: Իր տքնաջան աշխատութեան չնորձ ան պէտք էր իր երբեմնի ուսուցչին ուսուցչը դառնար, որովհետեւ կրօնը իր աշխատութեան մէջ գործ չ'ունէր:

Բ. Պատկերներ.— Աշխարհամասնոթ է մեր գաւառներուն մէջ թաղանթ արքանները, որոնց ծագման պատճառները փնտաւել՝ մեզ մեր նպատակէն հեռու պիտի տանէր: Ասորական չրջանէն տնկելով մին և մեր օրերը եղած տիրապետութիւնները — Հոսովմէական, Հայկական, Յուսական, Պարսկական, Արաքսական, Տաճկական — ամբողջ արիւնով կոտորուեցան: Հասարակութիւնը իր օրստան քղբողումը և գայն վարդախելու միջոյն լուծն վրայ խորհել թանկ մտածողութիւններ ունէր — ան վաղուան ինքնապաշտ գանութեան հոգն էր: Եւ արաւաւթիւններն ու թաղանթ կը քաղաքներէն: Աշխատաւոր հասարակութեան ինքքերը վարկեանի մը մէջ բարբարի կրքերու յագեցումին համար օղը կը ցողէր՝ դժխտային բոյնքու լափկեղումէն և կամ բրանապետներու սրկրէն զէպի պատմութիւնը: Այս, նրէշային գործերը որոնք կը պայթէին ասիոյ պայմաններուն նազանդութեան սր հոմանիշ էր ստրկութեան, չ'համակերպողներուն գլխին, ոչ նուազ պայծախօս պատճառներ են արշնտարն ու գեղարուեստին յառաջիմութեանը: Համալրանք և հազարակցութիւն պէտք էր երկու աշխարհներուն մէջ և այդ անգահալուիչ էր մեր երկրի վար-

գաղման բոլոր պայմաններուն մէջ:

Եթէ, այսքան մ'ալ գէթ արհեստն ու գեղարուեստ, բոլորնք արտադրողութիւնն են զիրենք ստեղծող ազգութեանց հոգեկան նկարագրի կարողութեանց, կրցած են թուչք մ'առնել մեր գաւառներէն ներս, այդ՝ արդէնք պէտք է համարել այն հազորդակցութիւններուն զոր կատարած են մեր նախնիք Արեւմուտքէն հետ: Ծիշտ է որ ներկայիս ալ կր կատարենք այդ հազորդակցութիւնները քաղաքակիրթ այդ աշխարհին հետ, կամաւորապէս՝ ուրովհետեւ պիտի ապրինք, ակամայօրէն՝ ուրովհետեւ անտեսապէս գերբայցած ենք աւանդ, և սակայն արեւելական մատածուներէ և զգաղութներէ, դատողութենէ և գիւտնադիտութենէ ոչ ձերբազատ: Արեւելականութեան այդ ոգին երբեմն մեր մէջ մարմնաւորուելով կր սանի բնագաւաղիկ առասպելներու ոգային զգեակները, ի այս դարուն ալ, ամէն ինչ անարգ չուցնելով, անպէտ համարել տալով, աւանդ գիտնալու որ ժամանակի անդառն գետի մը նման կը սահի, կ'երթայ և մենք անկէջ չենք ռգաուիր:

Սակայն ինչպէ՞ս պիտի դարձանք մեր արհեստներն ու գեղարուեստը և մենք պիտի գնանք դէպի վերածնութիւն — Ահա հարցը:

Զարգանալու և վերածնուելու համար պայման է պետութեան կողմէ չինարար քաղաքականութիւնը՝ հետապնդուիլը և ժողովուրդին կողմէ իր քթին վրայէն ազգայնական ակնայնները վերցուիլը: Ժողովուրդը և պետութիւնն ձեռք ձեռքի և սրտ սրտի ստամ գէպի ժողովրդայնականութիւն (ԼԵՄՈՒՐԱԿ) քայլն ալ աւագ պայման մ'է: — Ահա այդ ասան արհեստ և գիղարուեստ պիտի սկսին ծաղկիլ:

Պայման է նաև մեր երկրէն, իւրաքանչիւր գաւառի քաղաքներու իւրաքանչիւր արհեստի կամ գեղարուեստի մասին յեղաշրջում մը յառաջ բերելու

համար, զորն ապնուանելու համար, կազմել զրամական ֆոնդեր՝ որոնց սուկոսով կարելի լլլայ բնականակ երիտաւարդներ և աւանքի ուղարկել իւրաքանչիւն լուսաւոր կեդրոններ, պատրաստուելու համար արհեստագէտներ և գեղարուեստագէտներ, որոնց սովոր կը քաջէ մեր հայրենիքը: Այս առթիւ, չենք կրնար աչքաթուղ ընել, իրենց հայրենի օճախները տարիներէ ի՞ վեր լքողներն ու օտար հորիզոններու տակ պանդխտացնելը, որոնց մէջ կան անհասներ, որոնք արուեստագէտի ու մանագէտի համբաւը չինած են այսօր, բայց զեռ կ'սպասեն հոն ու կ'ուզեն իրենց աչքերը փակել այդ հեռաւոր յամաքներուն վրայ, մեր երկրին ներքին ու արտաքին աշխոյժ վաճակին հետեւաքովը տ'ուշտ, որոնք մեզ սնչապնոց Դամակեան տարր պիտի կուսեն օր մը՝ մեն գլխուն վիրի:

Քաղաքակրթութեան կենտրոնը ջրդր կը կազմեն արհեստն ու գեղարուեստը: Զանաւոր զարգայնել, կը նշանակէ կենդանութեան շունչ վիշել Արեւելքի Հիւանդին և անոր երակին մէջ մաքուր արխն ներարկել:

Պետութիւնը իր բոլոր միջոց երով և ժողովուրդը իր բոլոր կարողութեամբ մեր գաւառներու այդ հսկայ պահապան նկատմամբ պէտք է մտածեն: Արեւելականութեան ստոր ու թունաւորիչ և մահացուցիչ խորհուրդներ մէկդի թողած, իջած ցնորքներու սաւառնակներէն դէպի բնականը, պէտք է հետեւիլ խաղաղ աշխատութեան՝ ծնունդ տալով նորանոր գիւտերու և նորարարութեան:

Իջնել բնութեան պարզ, այդ մեծ ուսուցչին մօտենալ որ իր ամբողջութեամբն արհեստ և արուեստ է, այդ պէտք է լլլայ մեր գաւառացիներուն մեծ բռնալը: (*)

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆԿՈՒՆԻ

(*) Այս ելուքին նկատմամբ կ'ուզեի ուրիշներու կարծիքներն ալ լսել «Ամապիա»ի էջերուն մէջ:

ՔԵՐԹՈՂԻՆ

Նուէր բարեկամիս՝ ՄԻՀՐԱՆ ԲՐՈՒՑՆԱՆԻ

Բիւր սիրողի կամայական լուծին տակ,
 Հե՛ք տառապած մարդկութեան,
 Երբ նրբամարտ երբո՛ղ, վիշտը անպարփակ,
 Տրայտանքը անսահման.

Յանուն ամեն սրբութեանց երբ որ տեսնես
 Նիւթուիլն անլուր դաւերու .

Շահագործուիլն հե՛ք խեղճերուն աղեկեզ,
 Իրեաններէն տրնաբոլ:

Նքէ հոգիդ փրօտադուի տեսնելով,
 Լքուած, քրօտառ բանորին,
 Դեղնած մորթին վայրագ երծումն անգորով,
 Մահացումը ողբադին,

Երբ վերջապէս ըզգաս երբո՛ղ, զուն մեկ օր,
 Թե՛ չարանենց ուժ մը վատ.

Կեղեքումով կը վարձատրէ բրնձաբոլ,
 Աւխտատուին անվիաս,

Մարդուան

Չըլլայ ըսես չ'արժեք երբեք որ ապրինք,
 Երբ կան սիրող, սիրուողներ.

Կեանքը սին է երբ շահամոլ բիւր մարդիկ,
 Խեղճը գործիք են լրեր:

Չ'ըլլայ ըսես պահ մը կեանքէն ձանձրացած
 Չը՛ ծնէինք երանի .

Քանի զտուած, ծեր բանուորին ո՛վ Աստուած
 Աչքէն արցունք կը կաթի:

Մի՛ լար երբո՛ղ, մի լացցներ խեղճն յաւէս
 Լացն ընդվրձումը կ'ընկնէ

Արիացի՛ր, արիացուր զայն եզ հե՛ս,
 Մեր ապագան անյոյս չէ:

Մի՛ լացրներ, այլ պայտարիլ սորվեցուր՝
 Փրկութեան այդ է ուշին .

Կազմակերպուած պայտարով մը վէս ու կուռ
 Պիտի հասնինք մեծ օրին:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԳՄԵԼԹԵԱՆ

Պատմական

Աւիստարիի Յեղափոխական Մեծ Շարժումները

Ա.

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

«Ազատութիւնը անօրէն բռնապետներու կը
 պարսիկէ»: Lieber

Որոշումը գործադրուեցաւ:

Բրայտ անտնով պաշտօնեայ մը կայ.
 Նեշտուդին խորհրդարանին զուռը, վարն-
 տկու կամ ձերբակալելու համար ամէն
 անանք՝ որ բանակին անհաճոյ էին. ա-
 տանելով 143 անդամներ զրկուեցան իրենց
 երեւոյթութեան անօրէններէն, ու ներքը

մնացին միայն 30 ներխաչուցիչներ,
 հասարակայ ժողովը կազմող: Այս խիստ
 կարգադրութիւնը պաշտօնէին անունով
 կոչուեցաւ «Բրայտի մաքրագործում»
 (Pride's Purge)

Այս այսպէս բարդամենդի փոքրամաս-
 նութիւնը մեծամասնութեան վերածուե-

լով՝ անսխիճապես որոշուեցաւ թագաւորը
դատի ենթարկել իրր՝ զրուժան։ Գրում
վելի ձեռքով 135 անդամներէ արդարու-
թեան յարձրագոյն տտեան մը կազմուե-
ցաւ, ու Կարդուս ատենդ առջե կանչուե-
ցաւ։ Ասիկայ տեսանին առջե կրկնով
հարարորէն մերժեց աւար իշխանութիւնը,
յարտարարելով որ մէկ երկրային տու-
եան իրաւունք ունի զինք դատելու,
հարցաքննելու։ Ատեանը սակայն իր
գործը չարունակեց անվարան, և շաբ-
թուան մը ընթացքին մէջ՝ մահուան քրա-
տըմնելի վճիռն արձակուեցաւ։ Կարդուս
այլեւ մահուան դատապարտուած էր «իրը
բռնակալ, մասնիչ, ոճրագործ և սահմա-
նադրութեան ու ազգին ազատութեան
դաւաճանող թշնամի»։ Այս յախուռն
վճիռն զէմ թագաւորը գորեղապէս բու-
զոքեց, բայց իզուր. ո՛ր իր ձայնը լսող,
զինքը՝ մտիկ ընող չէր մնացած։

Մահուան վճիռը պարծաղուեցաւ։ (*)

Կարդուս կառափնատուն առջե ներկա-
յացաւ կատարեալ հանդարտութեամբ ու
նշանակալից արժանապատուութեամբ. ու
երբ գլուխը կառափնատին վրայ պիտի
դնէր, հոն բացարձակ անկեղծութեամբ
հետեւեալ յատկանշական խառերը արտա-
սանեց. «Ես ճշմարտօրէն ժողովուրդին
ազատութեան ցանկացող մըն եմ ախ՛շափ
որչափ ուրիշ ունէ մէկը. բայց պարտւիմ
ձեզ ըսել որ իրենց ազատութիւնը կը
կայանայ կառավարութիւն ունենալուն
մէջ, ո՛չ թէ կառավարութեան մէջ՝ իրենց
բաժին ունենալուն մէջ»։

Ա՛յ Կարդուս գլխատուած էր (1649,
Յունվար 30ին), և բռնակալութեան սս-
կեզօծ արձանը՝ մրանգամ ընդ միշտ փը-
շըրուած։

(*) Սկզբն առգեօք բուրբ յեղափոխական-
ներ լաւ չկարգացին պատմաբան այս օրի-
նակիէի էջը, գազան Համբարդատաւորած
առնեցին։ Բայց ո՛վ ըսաւ թէ բուրբն՝ Սեգ-
ղիացիներու չափ առնական են...:

Դիմադրման այս պատմական օրէն քանի
մը շարաթ ետք՝ ժողովուրդին բոլոր ներ-
կայացուցիչները իրենց քաւենեքով որոշե-
ցին ջնջել թագաւորի պաշտօնը իրը «տն-
պէտ, ու զօնդակ բան մը. և վտանգաւոր
ժողովուրդին ազատութեան, ապահովու-
թեան, ու նորային շահերուն»։ Նոյնու-
րինակ պատճառարանութեամբ ջնջելով
նաեւ լորանքու ժողովը, հաստատեցին ա-
ւելի ազատ դրութիւն մը «հասարակապե-
տութիւն» (The Commonwealth) անունին
տակ, Երկրին գործադիր իշխանութիւնը
յանձնուեցաւ Պետական Խորհուրդի մը,
որու գլխաւոր առաջնորդն էր Սըր Հէնրի
Վէյն. այս մարդն էր որ կառավարութեան
զէկը իր ձեռքն ունեցաւ մինչեւ Գրովեյլը
կոնստակալութեան (protectorate) հաստա-
տումը։

Նորակազմ հասարակապետութիւնը սա-
կայն կոչուած էր կուրծք տալու շատ մը
դժուարութեաներու. որոնք բնականօրէն
երեւան պիտի գային իրեն առջե, քանի
որ դա ծնունդն էր եղած քաղաքական
ու կրօնական խառն համաքննիւր։ Կա-
րդուսի գլխատումը արդէն եւրոպայի բու-
լոր վեհապետները վրդոված ու տհաքե-
կած էր։ Փռանաւ, Ռուսիոյ և Հոլանտա
բայրովին մերժած էին Հասարակապե-
տութեան դեռպաններուն հետ ունէ հա-
ղարդակցութեան մասնի։ Մինչդեռ առ-
դին Սկովտոպիները շատ ուշ զղջացած
լլլուով իրենց վեհապետը թշնամիներու
ձեռքը յանձնած ըլլալնուն, այժմ կը
փութան իրենց անհաւատարմութեան
արտաք սրբելու, անոր որդին իրենց
թագաւոր հռչակելով՝ Կարդուս Բ. ան-
ուամբ. Իրլանտայի կայսերականներն ալ
նոյնը հաստատեցին. նոյնչափ, բուն Անգ-
լիոյ մէջ գանառլ թագաւորն կուսա-
կիցները տենդոտ ու ապառնական գոր-
ծունէութեան մէջ էին։ Այսպէս ահա
նորոժին Հասարակապետութեան սպառ-
նացող վտանգները բազմաթիւ էին թէ

նկառն և թէ դուռէն: Անգղիոյ Սկոտլանդ և Իրլանտայի մէջ յուզումը սրքան ուստրի, նոյնքան և աւելի վրդովիչ էր եւրոպական տէրութիւններուն մէջ: Ըստեպմամբ դրութիւնը ծանր էր, և սակայն անկէ յաղթական դուրս գալու համար ծնած էր արդէն մէկը, — օրուան մարդը՝ Գրամվէլ:

Կարծես հին Հռովմէական հասարակապետութեան նման, Անգլիական հասարակապետութիւնն ալ նոր ուժ ու զօրութիւն կը քաղէր յառաջ եկած բողմապիսի վառնդներէն: Գրամվէլ Իրլանտայի Փոխարքայ (Lord lieutenant) կարգուելով, նոն գրկուեցաւ կաթոլիկ կայսերականները զսղելու համար: Իր «երկաթեայ բռնակով» (Ironsides) Իրլանտա արշաւելով, արագ՝ բայց անխղճօրէն զսղեց հակառակորդները, անխնայ կտաւելով ու ջարդելով քաղաքապետ գինաւորներ ու անմեղներ: Տեսէ՛ք թէ ինչպէս կը նկարագրէ ինք իր վայրագութիւնները. «երբ տեճատուր բլլային, իրենց պաշտօնականներուն գլուխները կը կտրուէին, և գինաւորներուն ալ ամէն մէկ տառնորդը անձր կ'սպաննուէր, մնացեալը զերի վաւրելով դէպի Պլալատը»: Իրլանտայի ներսը հանգէպ Գրամվէլի ցոյց տաւած աւնորակիկ անգլիականները պատմութեան մէջ իր փառաւոր յիշատակը նսեմայնաց սև պատներ դարձած են:

Իրլանտայի Կաթոլիկները այսպէս ծայրայեղօրէն տկարայնելով, Գրամվէլ անոնց հողերն ալ յարքունիս գրաւեց, ու զանոսք լեցուց Անգլիայի ու Սկոտլանդի բողմապիսններով, որոնց գործած աւերներն ու անիրաւութիւնները լայն խրամաւ սր բազած են այն տեղ Կաթոլիկ ու բողմապիսն յարանումութիւններուն միջև մննչև ասօր: 1641 էն մինչև 1652 թուական 10 տարուան մէջ 500000է՝ աւելի մարդիկ սպաննուած են Իրլանտայի մէջ. այնպէս որ բնակչութեան հինգ վե-

ցերորդը ջնջուած է իրրա Անգլիայի ներսը: Այս բոլոր վայրենութիւնները նկարագրող պատմիչը սա յայտարարութեամբ կը խառնէ զառն իրականութիւնը. «մարդ կրնայ ճամբորդել քրտան կամ եռսուն մզմններ անխղճաւ, առանց տեսնելու կենդանի արարած մը»: Այս ամէնը Իրլանտայի ներսը սրտին մէջ տանելու թեւան ու վրէժնորդութեան սուսկալի կրակ մը միայն վառած են դէպի Անգլիայի մաքրակրօնները, և զարհրէ ի վեր զնո վառ մնացած է ալի կրակը, որ թերեւ մարի կամ մեղմանայ իրենց ընդամարական այն ծրագրով, որ հոմերուսը^(*) կը կոչուէ:

Գրամվէլի «նորիւ» բողմապիսններու հաստատուելը Իրլանտայի մէջ, կոչուած է Անգլ. պատմութեան մէջ «Գրամվէլեան գաղթականութիւն»:

Հասարակապետութեան վարիչ մարմնայն կոչվեց Գրամվէլ Իրլանտայէն ետ կանչուելով՝ զրկուեցաւ Սկոտլանդի ներսը, զտանք ևս խոնարհ չեղաւ համար նորոգատաւ կառավարութեան առջև: Գրամվէլ նոն ալ ցոյց տալով քաջամարտիկ զարավորի մը հազուադէպ գործերը, իր առջևէն թշնամի բոլոր բանակները կը զրուշն այնպէս՝ ինչպէս յարգը հովին առջև: Տրնպարի և Վորտեզլըրի երկու ճակատամարտներուն մէջ ամբողջ Սկոտլանդ հպատակեցաւ նոր բէվիմին:

Վերջապէս բանակին ու բողմապիսնին միջև տնտեսաձայնութիւն մը ծագելով, Գրամվէլ վաշտ մը զինուորներով ստիպուեցաւ խորհրդարան կրթալ, ու նոնքանի մը վայրկեան օրուան վիճարանութեան ունկնդրիչէ վերջ՝ ոտները գետնին զարնելով, նախատալից կերպով բացա-

(*) ՀՕՄ-ԻՌԻ-ԼԵ (Home-Rule) Իրլանտայի ներսը ինքնօրէնութիւնն է, որու համար մեծանուն գիւտագէտը Կուսարոն իր կեանքի բոնկկազին մասը մտնեցուց, եւ՝ վերջապէս այս ատի յաշոկեցան ձեռք ձգել զայն:

գանջեց. «ես վերջ պիտի գնեմ Ձեր զբաղմունքի թիւններուն. ա՛յ ձգեցէ՛ք գացէ՛ք, լաւագոյն մարդոց տեղի տուէք: Այլեւ դուք երեսփոխաններ չէք. Աստուած Ձեր պաշտօնը վերցուցած է» Այս խօսքերէն անմիջապէս ետք, նախապէս պատրաստուած զինուորները ժողովարանէն ներս խուժեցով, դուրս ըրին բոլորն ալ, և Գրոմվէլ դուռը կղպելով, բանալիները առաւ ու մեկնեցաւ:

Այսպիսի կարուկ եղանակով ա՛նա լուծուեցաւ այն երկարատեւ բարլամենար, որ 12 տարիներ պաշտօնավարած էր (1640-1652):

Օլիվեր Գրոմվէլ այսքան խրոխտ կերպով լուծելէ վերջ երկարատեւ բարլամենար, անմիջապէս անոր տեղ ինք ընտրել տուաւ իր ուղած մարդիկները, ու կազմեց այն փոքր բարլամենար, որ հագիւ Յամփս կեանք բռնեցաւ, և որուն անդամները, ընդամենը 156, կը բաղկանային կրօնասէր ու բարեպաշտ անձերէ. որոնք իրենց ժամանակին մեծ մասը կ'անցնէին Սուրբ զրական մեկնութիւններով, ազօթքներով ու յորդորներով, այնպէս որ իրենք օրէնսգէտ ու ճշմարիտ երեսփոխաններ ըլլալէ աւելի, Գրոմվէլի չուկամակաւորները եղած էին, առանց ոեւէ ընդգիմադիր տարրի: (*)

Հինգ ամիս ետք, այս ջգագուրկ ժողովը հրաժարելով ամէն բանէ, ինք իր կամքով յանձնեց պետական ամբողջ ղէկը Գրոմվէլի ձեռք, ինչ որ չափ քնակա՛ն էր: Գրոմվէլ զինուորական պաշտօնեաներէ բաղկացած ժողովի մը միջոցով կազմել առաւ սահմանադրական նոր ուղեգիծ մը, որ կոչուեցաւ վարչական

(*) Ներկայիս Օսմ. բարլամենար ալ Երբիւտի ձեռքով ընտրուած ըլլալով, պատմականօրէն պիտի ըլլայ այն ինչ որ եղաւ Գրոմվէլի բարլամենար, Բանի որ առանց ընդդիմադիր բարբի իւր կամակաւորն է արդէն Երբիւտի, ինչ որ քիչ կարեւորեալ կեանքը կ'ընթացէ:

դաւնագիր (Instrument of Government). Ըստ այս դրութեան՝ բարլամենար պիտի բաղկանար միմիայն մէկ ժողովէ, որ էր պետական ժողովը, և գործադիր պաշտօնեայէ մը կամ նախագահէ մը, որ պիտի կրէր «Անգլիոյ, Սկոթլանդի, Իռլանդի հասարակապետութեան լորտ պաշտպան» տիտղոսը: Վարչական այս դաշնագիրը եղած էր գրաւոր սահմանադրութիւններու ամենաառաջինը, որուն ներքեւ Գրոմվէլ հռչակուեցաւ ցկեանս լորտ պաշտպան: (*)

Ա՛յ Գրոմվէլի իշխանութիւնը անսահման էր, քանի որ բռնակը իր ետեւն էր. իրականին մէջ ան դիկտատոր մը եղած էր: Ուզած ատենը կը կազմէր բարլամենար, (Council of State), ուզած ատենը զայն կը ցրուէր: Ամբողջ հինգ տարի Գրոմվէլ մինակը վարեց երկրին իշխանութիւնը. Թէպէտ իր վարչութիւնը կամայական՝ բայց լուսամբն էր: Իր բուն նպատակն էր Անգլիան մեծութեան արժանաւոր գիրքի մը վրայ դնել: Բայց պէտք է գիտնալ որ նա այդ բանին ձգտեցաւ գլխաւորաբար իրեն առաջնորդ ունենալով Ս. Գրոց պարզ սկզբունքները, և իրեն օժանդակ՝ առաքինի ու կրօնական նախանձախնդրութիւն ունեցող անձնաւորութիւնները, ու այս կերպով նա կարողացաւ օժտել Անգլիան ամենաուժեղ կառավարութեամբ:

Ասկէ զատ Գրոմվէլ աշխատեցաւ պատկառելի դարձնել Անգլիան ամբողջ եւրոպայի մէջ, և ասոր համար նա հալածական բողոքականութեան դատը ստանձնելով, թունդ պաշտպան հանդիսացաւ բոլոր տառապող բողոքականներուն. եւրոպական միջանի իշխաններէ զատ, հարկադրեց նոյնիոկ օրուան Պապը՝ որ վերջ

(*) Մահմուտ Շելվէր փառան է կոչուած Գրոմվէլի գերն ու դիրքը ունենալու, Բանի որ քիչով աւելի զինուորական իշխանութիւնն է Բան քէ ժողովրդապետականը:

այս կրօնական այն հալածանքներուն, որոնց միակ աղբիւրը ինք պիտի ճանչնայ այսուհետեւ, ու եթէ տակաւին շարունակուին, «Սուրբ Անճելօ Անգղիական զէնքերու շառաշիւններուն արձագանգը պիտի լսէ դղրդողին»:

Օլիվըր Գրոմվելը երկաթէ կամքի ու անյողդողդ նկարագրի տէր մարդ մ'ըլլալով հանդերձ, իրեն խիստ ծանր կրճնէր կառավարութեան յաճը, և անտանելի կուգար իր գրաւած դիրքը: Ինք կ'զգար թէ ունի տկար կողմեր: Երովհետեւ իր նախկին փափաքն էր հաստատել սամա-նողրական կառավարութիւն մը, մինչդեռ այժմ ինք դարձած էր զինուորական բռնապետ մը, որուն տիպոսը պարզապէս սուրին տիպոսն էր եղած, և իր իշխանութիւնը որքան ստեղծ ու անտանելի էր ժողովուրդին համար, նոյնքան և աւելի ստեղծ էր եղած իրեն համար: Նա ապրեցաւ, բայց ապրեցաւ չարունակ դաշտին անին ներքեւ: Նա վստահ էր թէ իրմէ ետք Անգլիան ինչ սոսկալի վտանգներու պիտի ենթարկուէր: Նա համոզուած էր այլևս թէ զինուորական բռնակալութեամբ երկիր մը չի կառավարուիր, և թէ այլ օրինակ դրութեան մը առջև կը ստիպուէ անաւոր անկում մը: Գրոմվել այս տաքնադայից կայսրութեան, իր այս մաշկեղնով մատանջութիւններուն միջև, ստատիկ տենդի բռնուելով՝ կնքեց իր մահկանայունը:

Գրոմվելի մահուամբ, ինկաւ նաեւ իր վարչութիւնը, իր ինստիտուցիաները (The protectorate): Իր անարժան որդին

ու յաջորդը՝ Րիչըրտ Գրոմվելը երկուսու ապրիկար մէկը ըլլալով՝ տեղի առաւ ժամանակի բնական շոտանքին, և քանի մը ամիս կառավարելէ վերջ՝ նրաժառանգաւ իր պաշտօնէն, ասպարէզը թողլով միապետականներուն: Այն երկարատեւ բարրամիտոր զոր Գրոմվելը յաճած էր, այժմ Վերտաին հաւաքուեցաւ: Բրոյտի արտաքսոտ անդամներովը միասին, և յայտարարեց որ, «Այս թագաւորութեան վաղեմի հաստատուած օրէնքներուն համաձայն՝ կառավարութիւնը պէտք է բաղկանայ թագաւորէն, Լորտերէն ու հասարակաց ժողովէն»:

Այս բարրամիտը հրաւէր զրկեց Սգուարդեան Կարօլա իշխանին, որ զայ իր ժողովուրդին, և իր նախահայրերուն գահը ժառանգէ: Յնձութեան խոշոր ցոյցերու մէջ Կարօլա իր ոտքը դրաւ այն կղզիին վրայ, ուրկէ 9 տարիներ աքսոր մնացած էր: Կարօլա ժողովուրդին կողմէ գտած արտասովոր ընդունելութիւնէն ու համակրածնքէն ազդուելով, բացազանջեց, «Ստուգիւ յանդանքը իմն է եղած, որ ես մինչև հիմա հեռու մնացած եմ այն հայրենիքէն՝ որ զիս այնքան խանդավառօրէն կ'ընդունի իր մէջ»:

Ահա այս պարագաներուն մէջ Անգղիական Հանրապետութիւնը տապալուելով դարձեալ անոր կը յաջորդէ Սգուարդեն, իւր բռնապետութիւնը: Յեղափոխութիւնի սակայն չէր կրնար տապալուել, ան իր գործը պիտի շարունակէր, քանի որ դեռ չէր լրացուցած իր պատմական առաքելութիւնը:

(Հարունակելի)

ԹԱԴԵՈՍ ԺԱՄԿՈՅԵԱՆ

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ԴԵՐԸ ՔԱՆԱՔԱԿՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Յառաջդիմութեան և զարգացումի տեսքը, անցեղայն կապերէն ազատուելու մարմնը, ներկային չինիչ և կենսունակ սկզբունքներով բարձրանալու, և ճշմա-

րիտին, բարիին, գեղեցիկին ու օգտակարին արժէքը հասկնալու սէրը, և վսեմ իտէալի մը և կենդանի յոյսի մը հասնելու փափաքը՝ ընդածին և բնական յատ-

կանխններն են որ մարդը գերազանցապէս վեր կը դասեն անասնական աշխարհէն: Իրենքն ու իրականութիւնները, դէպքերն ու դէմքերը իրարմէ զանազանելու, բանի մը էութեան թափանցելու, եղելութեան պատճառն ու արդիւնքը ըմբռնելու կարողութիւնը մարդկային է և ոչ անասնական: Իմացական և մտաւոր կարողութիւններով օժտուած մարդը իր հոգեկան ու քարոյական ընազդներու, անհուն և անսահման ակեղերք մըն է որուն գաղտնիքներուն թափանցելու և որուն յաւիտենական առեղծուածները մեկնելու համար իմաստատէրին միտքը, բանաստեղծին գրիչը և երգչին յնարը, պատմութեան նախօրեակէն անտի, անդուշ և անդադար երազած, երկնած ու երգած են: Ներկայիս փառաւոր քաղաքակրթութիւնը, գիտութեանց, արուեստից, գեղարուեստից, իմաստասիրութեան յառաջիմութիւնը լոկ ծնունդ են մարդկային մտքի ստեղծագործող ոյժին: Կատմութիւնն ալ իր զանազան և բազմապիսի երեւոյթներովն ու փուլերովը, արտադրութիւն է մարդկային մտքին՝ որ քննելու, քննադատելու, վերլուծելու և ճշմարտութիւնը լոյս երևան բերելու իր ընտիր ձիրքերովը կը յաւակնի աստուածներուն ալ նախանձը չարժել: Արդ մարդկային մտքի ազատ թռիչքը և քաղաքակրթութեան յառաջխաղացումը համընթաց կը թալկն: Կապէ՛ և կաշկանդէ՛ միտքը, և ահա կը կասի քաղաքակրթութեան և զարգացումի անխոր: Քննադատութիւնը թանուշն է ստոյգ յառաջդիմութեան, ճշմարիտ բարձրացումի և լուսաւոր քաղաքակրթութեան:

Ով որ կը յանգանի զրկել մարդը իր քննելու և քննադատելու ձիրքերէն, կը յաւակնի նաեւ ուղաննել անոր անհատականութիւնը և կողոպտել զայն իր գերընտիր յատկանշականէն: Այն ազգերը որ ոգի ի բոլին ջանացած են արմատա-

խիլ ընել սոյն յատկութիւնը, յետադէմ մոլեռանդ, տգէտ և ապիկար գնաւած են իրենց յառաջդիմութեան ճամբուն վըրայ: Իսկ այն ազգերը որ գնահատած և ազատ տապարէզ տուած են անոր՝ մեծցած, բարձրացած, զարայած, լուսաւորուած, և մեծագոյն ծառայութիւն մատուցած են քաղաքակրթութեան և աշխարհի յառաջդիմութեան հզօր թափին: Քննադատութիւնն է միակ մըջոյր ընկերութիւնը փրկելու, անաւոր աշխուշանելու, իմաստասիրական դրութիւնները փոխելու, գիտութեան նոր և ճշմարիտ ուղղութիւն տալու, անյոյս ու խաւարոյին քառնէն նոր և լուսաւոր տիեզերք մը երևան բերելու: «Մեր դարը» կ'ըսէ Քանթ «քննադատութեան դար մըն է, ամէն ինչ պէտք է որ այդ լույլէն անցնի, զտուի, մաքրուի, և զուրս գայ իրր զուտ սովի ծառայե ու մարդկային բարեկեցութեան և աշխարհի յառաջդիմութեան, կրնաք և օրէնք, իրենց բարձր գիրքին յենած, կը մերժեն քննադատութեան անցնելու և ուստի իրենց արեւքը կը կորսնցնեն և թշնամիներու ստուար բանակ մը կ'ստեղծեն իրենց համար»: Լուսաւորուած և կիրթ ազգերը վաղուց ի վեր թողած են այն գաղափարը թէ քննադատութիւնը կը քանդէ. մէջ, քննադատութիւնը ոչ կը քանդէ և ոչ կ'ուրէ. այլ՝ կը շինէ: Քննադատութիւնը թոյն չէ, ան դեղթափ է: Քննադատութիւնը՝ ժողովուրդներու վերածնութեան արտոյտն և թշնամի չէ, ան միակ ճշմարիտ ռանձիրան է իրական յառաջդիմութեան և չափանիշը բարձրագոյն բարիին:

Տէքարթ, Քանթ, Հեկէլ իմաստասիրութեան աշխարհին մէջ. Գոփերնիկոս, Քէրլըր և Հէրշըլ՝ գիտական աշխարհին մէջ, իրենց լայն և բեղուն մտքի արգասիքներովը քննադատութեան ջատագովներ հանդիսացած են, որոնց փիլիսոփայութեան և գիտական աշխարհին մատու-

ցած ծառայութիւնները անուրանալի և անժխտելի են: Եթէ ժամանակի հոլովոյթին համեմատ, յառաջդիմութիւն փոփոխութիւն կը նշանակէ, չկայ, եղած չէ և բնաւ չպիտի ըլլայ օգտակար փոփոխութիւն մը առանց քննադատութեան:

Պատմա-իմաստասիրական ճշմարտութիւն մըն է թէ, ընկերութիւնը կը բարեկարգուի, անհատին արժէքը կը հասկըցուի, մարդկային մտաւոր ու իմացական հորիզոնը ծածկող մռայլ և մութ անպերը կը ցրուին, միայն այն ստեղծ, երբ անհատը իր պատասխանատու ազգային ընգհանուր շահին, իւր ուսանն կը ջանայ քննել և ուսումնասիրել անցեալն ու ներկան, դարուն ու ժամանակին պետքերուն համաձայն լուսաւոր շաւղի մը կ'առաջնորդէ զբաղութեան եւ լոյսի կարօտ ժողովուրդը: Քննադատութիւնը քաղաքակրթութեան հզօր ազդակներէն մէկը ըլլալով իր մեծ և կարեւոր դերը խաղցած է թէ՛ իմացական աշխարհը ազատագրելու և թէ՛ ընկերութիւնը իր մեռած ու ընթարմացեալ վիճակէն սթափեցնելու գործին մէջ: ԺԸՐԴ. դարու փոթորիկներու և յղաշարժումներու առեւ, Հիւմ, Սկոլտաշի սկեպտիկը մարդկային ցեղին հանդիպած ամենէն մեծ պատուհասներէն մէկը, մարդկութիւնը անյուսութեան և անհաւատութեան անաւոր չարիքին ենթարկելու իր ջանքին մէջ, զէմ հանդիման կուգայ Քանթի մեծ իմաստասէրին, կը բաղխի անոր տիեզերական բարձր գաղտփարականներուն, և կամայ ուկամայ տեղի կուտայ մարդկային միտքը ազատագրող քննադատ իմաստասէրին, մարդկութիւնը լայն շունջ մը տուաւ այն՝ երբ ինքզինքը յաւիտենական կործանումէն ազատուած զգաց: Ազգերու և ժողովուրդներու ճակատագիրը իրենց ձեռքը ունեցող մեծ միտքերը և նշանաւոր դէմքերը, այսօր կը խոնարհին և կը յարգեն Քանթի յիշատակը, զի Ան

իր խորաթափանց մտքովը ջանաց մարդկութիւնը այս փոփոխուէզ ուղիանի վրայէն յաւետ երանելի հանգրուանը առաջնորդել: Ան ոգի իբրին ջանաց հիմնադրուակ կործանել Հիւմի փիլիսոփայական դրութիւնը, դրութիւն մը որ մարդկութիւնը տարտարոս մը կ'առաջնորդէ. ուր ո՛չ յուսոյ նշոյց մը և ո՛չ լուսոյ շող մը կ'առկայծի:

Բայց քննադատութեան բարեկար ազդեցութիւնը հոս չի՝ վերջանար, ան միակ միջոցը եղած է բռնապետական կարգերը կործանելու, մոլեռանդութիւնը վանելու, ժողովրդասիրական և հանրապետական վեհ սկզբունքներուն վրայ հիմնուած հաստատութիւնները կանգնելու, ինքնակառավարութեան և ինքնադարգացումի իտէալ դասերը աւանդելու, և աշխարհը ճշմարիտ գիտութեան փառփուն լոյսովը ողողելու: Ակնարկ մը ձգէ այս մոլեգնած ամբոխին վրայ, մօտեցիր և լսէ այն ազադակներն ու ճիշերը որ ողբ կը լինելոցնեն: Ի՞նչ է պատահածն, մոլեռանդ խուժանը լուսաւոր քաղաքակրթութեան մը նախակարգապետներէն մէկը դատապարտել կ'ուզէ: Սոկրատն է ան, որ կը դատափետուի և կը քանակոծուի իր վեհ սկզբունքներուն համար. ո՞վ կրնայ հանդուրժել և յարտատու չի փղձկիլ երբ կը լսէ արձագանգը Սոկրատի աղեխարժ խօսքերուն. «Աթենացիներ, ես ձեզի պէտք չունիմ պաշտելի հայրենիքիս սիրուն համար պատրուստ եմ մեռնելու, Բայց գուք լնչպէս պիտի ազատուիք այն անաւոր չարիքէն, որ ձեր ամբողջ սերունդը պիտի փճացնէ, ես այսօր ձեր այդ ապրկար ընթացքին մէջ Հելենական աշխարհի կործանումը կը նախատեսեմ»: Եւ արաօսի երկու խոշոր կայլակներ սահեցան իր երեսն ի վար, Սոկրատի արցունքին այդ կաթիլներուն մէջ Յունական բարձր քաղաքակրթութեան մահացումը կրնաս տեսնալ: Քանի հա-

զարաւորներ լաղին այդ մեծ ազգին
 փառքին կործանումը: Ինչ պզտիկ բա-
 նէ ազգի մը մասը: Հոս է ահա որ հո-
 ղիւ կը վրդալի, և հարցումներու շարք
 մը կը պոռթկայ կործքէս, մինչև երբ
 այս երկիրը պիտի չեծէ նախապաշարումի
 ծանր բեռին տակ, մինչև երբ միջնա-
 դարեան հոսանքները Պէտրի գերեւն և
 փճայնն այս ժողովուրդը: Երբ պիտի
 վերադարձնու Օսմ. Հայրենիքը, երբ

պիտի ծագի հայկական վերածնունդի
 փառքուն արեւը: Անցեալ քսան դարե-
 բու արձագանգը Մայիսի մեղմօրօր զե-
 փիւռին հանդոյն կը թրթռայ իմ ախան-
 ջիս: «Ազատ խորհուրդ, ազատ միութե-
 տ, պայմաններ են ճիշմարիտ յոռաջողմու-
 թեան ստույգ քաղաքակրթութեան»: այդ
 հոգեզմայլ լաղիւրդն մէջ այս երկիրն
 ճակատագրին փրկութիւնը կը գուշակեմ:

ԳԱԼՈՒՅՏ Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՍՐԷՆՔԻ ՏԱԿ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ

Օրէնքներով մարդը դրին լուծի տակ,
 եւ փականքներ լեզուին, մտին սանձ արի.
 Բողոքողին կեանքը, կամքը կը մարի.
 Գաղափարի գերեզմանն է անյասակ:

Մենք դարեւու դամբարանէն կը դառնանք,
 Ուր կարդացինք կըրտարով կերտում
 «Իրաւունքը զօրաւորին» փառապանք
 Խօսքն իմաստուն, բոլորում մարդոց ինքն ժառանգ:

Բայց ասզ գիտենք թե՛ որ մը հեմ, կեղեկող
 Մարդկութիւնը գիտակցութեամբ, սեղմ շարժով
 Սօցիալիզմի դրօշին տակ անվրդով
 պիտի կանգնի բռնաւորաց բողոքող:

Անագանգը բիրազլիսեան ու բոլբոս
 Պիտի հնչէ քաղիէ քաղաք, աչէն տեղ,
 եւ ողջ աշխարհն հիացումով մը տնել
 Պիտի տեսնէ յաղթանակին ճնողին ոտ:

Եւ այն ասեմ արդարութեան յաղթական,
 Դիակաւէն պարիսպներու վրայէն
 Ռազմիկները պիտի կարդան վեսօրէն
 Օրէնքները տեղեւորի բարութեան

Ե. Ե. ԿԻՐԻՇՃՅԱՆ

Վ. ԿԵՕՓԻՐԱ

(ԱՇՈՒ)

ՎԱՏ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒՄՆԵՐ

Կան երբեմն անհատներ, կազմակերպութիւններ կամ կուսակցութիւններ, որոնք գիտութեամբ կամ ակամայ, այսինչ կամ այնինչ սխալին մէջ իյնալէ ետք, փոխանակ փութալու ուղղել իրենց այդ սխալները յոգուտ այն հասարակութեան որուն դասն են ստանձնած իրենք, անիմաստ յամառութեամբ մը կը շարունակեն տակաւին արուեստակեալ-եինծու փաստելով խեղաթիւրելի իրողութիւնները, նպատակ ունենալով մշայն պզտուել հասարակական կարծիքն ու համազմունքը, պարզապէս իրենց կուսակցական քարոյսական փեւսքիծիւ զոհելով ժողովրդային շահերը:

Այս անգամ փաստը առաւելապէս ուշադրաւ է և կուգայ «Ազատամարտ» էն: Մարգուանի վերջին թաշկան ընտրութեանց հարցն է որ այս անգամ կ'ենթարկուի անխաղճ խեղաթիւրման մը: Ահա թէ ինչպէս:

Այս բնութեանց առքիւ ծագած կռիւներու եւ անկարգութիւններու պատճառները ոչ քե՛ս Գեանակցականներ ալ քան մը Հնչակեան ուսուցիչներ եղած եմ: Կ'ըսէ «Ազատամարտ» ուղղուած այդ թղթակցութիւնը, որ գացած է Ամստրոյ Գաշնակ յաւիտեան թագթիւղը ընդգրկող Իրրանտեան վարդապետի կողմանէ:

Մարդ պահ մը կը անմեղի այս ռողերը կարդալով: Ինչե՛ր ալ կը ճիւթուին արեւիկն ջակ, կ'ըսէ Գերմանական տառքը և որդան կը պատշաճի հոս: Ինչե՛ր ալ կը դարձնեն մեր հակառակորդները: Ինչե՛ր ալ կը շինեն և որքան վարպետութիւն: Ետպատմած մարդ կը հարցնէ իրենց:

«Պարհենե՛ր, մենք էինք կռիւներու և խռովութեանց պատճառը: միթէ դուք չէիք մեր թեկնածուներու ակնյայտնի յաջողութիւնը զանազան միջոցներով ջուրը ձգելու աշխատողը: միթէ դուք չէիք

զեղծանողը, միթէ դուք չէիք խռովութիւններու և կռիւներու պատճառը, դուք չէիք մեզ կառավարութեան մասնաւորները և վերջապէս ի յուսն ամենեւում դուք չէիք միթէ Մարգուանը աղա — էթէնտի դասին և մը ոմն Իրրանտեան վրդ. ի հետ սրտառուչ կերպով համերաշխած, մեղի դէմ անորակելի միջոցներով հալածանք մը ստեղծողը»:—

Եթէ մենք չէինք կը պատասխանէք մենք չէինք կը մորտաք, ուրիշնք է ինչ է կառավարութեան կողմէ Հնչակեան պաշտօնատեղիին խռովարկութեան պատճառը, որուն արդիւնքը ձեր բարոյական անկումը եղաւ: Եթէ դուք չէիք ինչ պէտք կար դատարանները քաշկռատելու, ինչ կը փնտռէիք սիսքեմաթիկ դատավարութեանց մէջ որոնց արդիւնքը օհ, արդէն ծանօթ է թէ ինչպէս ձեզ զամեց դատապարտեալի սիւնին վրայ: Եւ վերջապէս եթէ դուք չէիք այս ամենուն պատճառը ըսէք ինչ է այն մեծ ինտիմով և արուեստով պատրաստուած փայտէ ծեծի գործիքը, զոր ձեր «աղերք»ներու ձեռքէն խլուած և մինչև այսօր պահուած է Մարգուանը Հնչակեան Մ—ճիւղը մօտ որպէս կենդանի վկայ Իրդ դարու վայրագութեան: Ըսէ՛ք, ինչ են այս բոլորը երբ պատճառը դուք չէք: Թուենք տակաւին. բայց ինչ հարկ կայ. վերջը միթէ կուգայ այս շարքին:

Ու այս ամենէն ետք, այս ամէն պարտութիւններէն ետք այո՛, յաղթանակի որպէս միակ յոյս խեղաթիւրումը սխալն տեսեր էք: Այս բոլոր փաստերը, որոնց շատ լաւ ծանօթ է Մարգուանցին, մէկդի նետած կործանարար յամառութեամբ կը շարունակէք ինքզինքնիդ չբնականել աշխատիլ: Սակայն զուր գործ, զուր վատակ. պարոններ, ճշմարտութիւնը չէք կրնար ծածկել. ինչ որ ալ ընէք պի-

տի պարտութիւնը, քննչ միջոցի որ այ դիմէք պիտի դատապարտութիւն քանի որ ճշմարտութենէն շատ հեռու էք:

Բայց մենք չառ լաւ կը հասկնանք այս խեղաթիւրմանը բուն խոյ պատճառը: Ասով պարզապէս կ'ուզէք յանձնառու և պատասխանատու բռնել հնչակեան ուսուցիչները և այդ պատրուակով դուրս հանել զանոնք վարժարանէն, ձեր մարդիկը տեղաւորցնելու համար:

Այդ այ փորձեցէք, տեսնենք քննչ կ'ըլլայ. արդէն դործի սկսեր էք, թող ձեզ կողմակից առժամեայ քաղ. խորհուրդը վարժարանի տղաքը կանչէ խորհրդարան, թող խորհրդակցի անոնց հետ, թող փաստեր հաւաքէ որքան կ'ուզէ. Հնչակեան տնօրէնն ու ուսուցիչները դուրս ձգելու համար վարժարանէն: Ամէն միջոց մտածեցէք. սակայն հաւատաւորացած եղիք — և մենք կը վատահայեցնենք ձեզ — երբ ժամը հասնի գործադրութեան, երբ գործի ձեռ-

Մարտի

նարկէք, գիտակից Մարգարանցին պիտի ծառանայ ձեր առջև և պիտի ազատակէ բարձրագոյն:

«Պարոննէ՛ր, այ հերիք է. դանակը սակրին հատաւ. մեր վարժարանին անկեալ վիճակէն դէպի բարձրացում. գէշի ոյսօրուն փայլին ու բարձր ստափճանին հասնիլը մենք կը պարտինք մեր անխնայ տնօրէնին և ուսուցչական ներկայ կազմին. դո՛ւրս ինքնակոչ մաքրագործողներ. զգուշացէք ազգային շահերու հետ խուզալէ. դո՛ւրս, հեռացէ՛ք, մենք թոյլ չենք տալ որ մեր վարժարանը Սանատարեանին հաւատարեցնէք. դո՛ւրս...»

Իսկ դուք հիմա գործեցէք. մութին մէջ դաւեր նիւթեցէք. միշտ արմատահոտ պիտի նայինք ձեր սնապարծ պոսթկուսներուն և միշտ ցաւով ու անկեղծ ցաւով պիտի տեսնենք ձեր բարոյական պարտութիւններն ու ընկճումները:

Գործեցէք:

ՅՈՎ. ՀՍՆՆԷՍ ԳՄԲԷՐԵԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԽԱՂԱԽԿ ԴԱՌՑԱՄ՝ ՀԵՐԷԿԻ ՄԷՋ ԱԼ

Կարծես մեզ համար սովորական բան մէ ազգային գործերը երեսի վրայ ձգել, կամ քաշկռակել զանոնք և աւելի ճիշդը քմահաճոյքի խաղալիկ դարձնել: Սա՛ թեթեւութիւն մըն է որ կը տեսնուի յաճախ մեր ազգին ունեցած անտարբերութեանը մէջ՝ դէպի կրթական գործը:

Այս նորոգը ոչ միայն երկու կամ երեք, այլ շատ մը գաւառներու մէջ հաւատարապէս կը յուզուի. լսկ այն պատճառով, որ մեր առաջնորդները խաղալիկ կը դառնան կարգ մը կազմակերպութիւններու, որոնք կը փառաքին շրինց ձեռքէն մէջը ունենալով զպրացը, իայ մանուկներու կրթութեան փափուկ գործը:

Ահա այդ կարգի գաւառներէն մէկն է և Հէրէկը, ուր չկայ կանոնաւոր թաղականական կազմ մը՝ կրթական գործերը

վարելու համար. միայն քանի մը անկուրող անհատներու ձեռք է մնացած այդ անկի գործը, որոնք գեա ուղղադրութիւն մը անգամ չիտկէ չիտակ չեն գիտեր:

Բայց ո՞վ է պատասխանատուն... ճրչողներ:

Հէրէկի ժողովուրդը՝ բոլորովին զգուշայն թաղականութենէն, որը առժամապէս ընտրուած է թողաւոր առաջնորդին կողմէ. քանիցս բողոքած է՝ որպէսզի արձակուրդի առ ամենակարեւոր չըջանէն առաջ՝ ուր պէտք է որոշուին դպրոցի տնօրէնը ապագայ տարուան ճակատագիրը՝ լաւ կամ գէշ, ժողովուրդին ապառ քրէւովը ընտրուին այն տեսակ տնօրէն, որոնք կարող ըլլան յնենել ուսուցիչներու կարողութիւնը, և անոնց օգտակար լըլալու չափանիշը ճշդել, ու բաւական

կազմեն առաջիկայ տարուան ուսուցչական կազմը: Սակայն չենք գիտեր ինչ նկատումներով Շաւարշ վրդ. ուղած է իր ընտրածները գործի վրայ պանկառայժմ՝ հակառակ ամեն բողոքի: Արդեօք հայր սուրբը իր քմահաճոյքովը ընտրած թաղականներուն կարողութիւնը գիտէ՞, կը ճանչնայ՞ զանոնք, թէ այլեայլ հովերէ տարուելով կը պնդէ իր պոռնութիւն վրայ. և կամ՝ արդեօք իր կամքովը ընտրած թաղականութիւնը գործի վրայ պահելով կ'ուզէ իր ունեւած իրազօրութեան աստիճանը ցուցնել Հէրէկցիին. և սակայն ատար հարկ չկայ. այդտեղի գիտակից դասակարգը շատ յաւ գիտէ կշռել արժանիքները, բայց երբ անհատի մը բարձրաստիճան համար ընդհ. ազգային գործերը կը տուեն՝ ան գարծնալ գիտէ փնտռել միջոյլը, ազատելու համար այդ պատուհասէն. ինչպէս որ փորձը կը ցուցնէ արդէն:

Եթէ երբեք Շաւարշ վրդ. իր խօսքը գեախն չի ձգելուն մէջ բարձրութիւն կը հետատեսէ, չարաչար կը սխալի. դա՛րձնապետներու յատուկ է. իսկական բարձրութիւնը՝ իր սխալը զգացած պա-

րագային զայն ուղղելուն՝ մէջն է. և այդ խոնարհումը՝ որ վայել է ամենէն աւելի կղերին համար, եթէ արտայայտուած է՝ վար վերոյիշեալ Հայր Սուրբին կողմէ, այդ պարագային՝ այն շատ աւելի մեծ պիտի երևար ժողովուրդին աչքին, և ներկայի անհախաճելի վիճակը երբեք չպիտի սանդղծուէր:

Զգոյշ ո՛վ կղերականներ, զգոյշ ո՛վ ինքնագլուխ աշխարհական զգործիչներ, զգոյշ հայ մանուկները խամբելու դատապարտելէ: Զեր գէրքը ինչ որ այլևայլ բարձր կամ ցած, պէտք է խոնարհի մասող սերունդին կրթական հարցին առջև. հակառակ պարագային դուք պատասխանատու ճանչցուելով, ապագային ամբողջ հայութեան թուղին ու մութին միակ տառակա՛ն պիտի ըլլաք:

Ճամբայ տուէք մանուկներուն, որպէսզի անոնք լաւագոյն կրթութիւն մը ըստ տանան՝ վաճառելու ապագան անոնց անմիջական օգնութեան պէտք ունի: Մի՛, մի՛ խամբեցիւք անոնց ահա՛ միտքերը ժամանակէն առաջ:

Դիժալէք, մեղք են...

Աւագիա

Յ. Մ. ԵԱՐՏԸՄ

ԳԱԻԱՌԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԱՏՐՆԵՆԵՐ

Յունիս 23 Շարաճ երեկոյ արանց, իսկ 24 Կրակի ցերեկ կանաչ համար՝ տեղւոյն Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան թատերախմբի կողմէ խիստ յաջող կերպով ներկայացուեցաւ ԲՈՒՆԱԿԱՆ ՄԱԿԸ յեղափոխական կիսմբը պատկերացնող ողբերգութիւնը, և ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ ձիծաղաչարժ կատակերգութիւնը, մասնակցութեամբ՝ քաղաքիս զինուորական նաւագախումբին:

ճառմին անհախճա՛յ յաջողութենէն և ժողովրդեան կողմէ գտած ջերմ ընդու-

նելութենէն, կարգ մը անձեր իրենց սեւորին ժաշկը ազած էին թափել, դիմելով Միւթէսարըֆ պէյին և գանդատած թէ տարրերու անհամբաւիտ թիւնը կ'ուզեն զօրացնել. ուղած էին նաեւ ցոյց տալ թէ կրնա՛ք նախատուած է յիշեալ տաճմին մէջ: Այս լուրը առնուելուն պէս դիմուեցաւ Միւթէսարըֆ պէյին և բացատրուեցաւ այն ոգին, որ փիէսը իր ամբողջ գիծերուն մէջ կը ցոլացնէ. ինչպատա ազգերու համբաւխութեան ամբարանգման. իսկ շահամոլ ու ազգադու կղերի մը թիւը պատկերացնելով՝ ոչ թէ

կրօնի նախատույնը, այլ պարտականութեան գիտակից ըլլալու պարագան չեռտուիլը յայտնուեցաւ:

Նոյն օրը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն ալ երեկոյթ մը սարքեց, նուագներով, արտասանութիւններով և երկու ներով ծառայ մը կատակերգութիւնով:

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Յունիս 30ին Ս. Յակոբեան մանկապարտէզը հանդէսը անգլի ունեցած և Յուլիս 1ին ալ Ս. Ներսէսեան մանկապարտէզի հանդէսը կատարուեցաւ: Հանդէսէն վերջ Տէր Կարապետ հօր կողմէ բազատուեցաւ այն դժուարութիւնները որոնց կուրծք առաջով 7 տարիէ ի վեր կը վարեն Ս. Ներսէսեան մանկապարտէզը և ընթացաւորը 25 մանկաներուն համար առաջարկեց բանալ ազգային ծաղկոյնն անձառ զգրոյց մը՝ ուր շարունակութիւնը բոլոր մանկավարժական դասուանդութեան և այս կերպով պարտէզէն ելած չի խամբի մանուկները: Կը պնտանենք արտայայտուած գաղափարը և կը փափաքենք որ ծնողներ քիչ մը նախաձեռնողութիւնը ունենան առողջ պանկալընդ զաւակները և յաջողցնեն այս լուազայն ձեռնարկը:

ԳԿՐՈՆԵՐ

Ամսոյս 30ին փակուեցան բոլոր ազգային դպրոցները: Այս առթիւ փոքր միջադէպ մը պատճառ տուած է ժողովրդային յոգման: Ս. Ներսէսեան նախապրիտարանի ամառիկի հանդէսը՝ թաղականութիւնը մէկ որ կէս ամիս առաջ որոշած է եղեր Յունիս 20 Կիրակի օրը, սակայն տեսուչ Գարեգին էմ. Ալթունեանի կողմէ Ազգ. Կեդր. Ազգային գործարարի չէնքին մէջ հանդէսին տըրուելը անյարմար նկատուելով՝ դիմած է թաղականութեան և իր գաղափարը յայտնած. ու թելադրած է որ Ս. Նիկողոս եկեղեցիի թակր գտնուող սրահին մէջ ըլլայ. սակայն թաղականութեան մէկ մա-

սը առարկելով թէ նոյն սրահին մէջ նոյն օրը Ս. Յակոբեան մանկապարտէզի հանդէսը պիտի ըլլայ. ներկայ մէկ քանի խաղականներով կ'որոշեն Բշ. օր ընելուն թաղաւար տաշակերտաց ծնողներ և թաղականութեան մնացեալ մասն ալ խելով արուած որոշումը՝ կը հակառակին կանխաւ արուած որոշման մը հակառակ գործադրութիւն տեսնելով: Այս կարգադրութենէն կ'ազդուին նաեւ աշակերտները, և կ'ընդդիմանան հանդէսին մասնակցելու, և թաղականութիւնն ալ անոնց վկայականները չ'հաստատելու սպառնալքս կ'ընէ:

Թաղականութիւնը հրաժարեցաւ ցած է բոլոր ուսուցչական կողմը: սակայն ինք ինչ համարձակութեամբ ուսուցչի պիտի ընարէ արգեօք, երբ մէջանց չկայ ո՛չ նախարարութիւն, ո՛չ ուսումնական խորհուրդ, և ցաւովի է բոլոր թէ Գէորգ Մ. Վ. Իրանտեսան թոյ առաւ կը գտնուի որ ազգային գործեր աջակէս քմանածօրէն կը վարուն կարգ մը անպատասխանատու անձերու կողմէ: Երբ արգեօք անձնական կիրքէն, անհատական շահէն վեր, խիստ վեր պիտի նկատենք մենք, հանրային շահը, ու անոր յարադրական ու անոր նախաձեռնութեան ըլլանք:

ԱՄԱՍԻԱՆ ԴԱՏԱՆԵՐՔԵՐ

Ընդհ. դատախազութեան կողմէ դատ բացուած էր թերթիս Արսնատէրին և իմբագրապետին դէմ, 14 թիւին հայերէն բաժնին ԻՆՉ ՊԵՏԲ Է ԸՆՆԵՆ ՉՐԿՈՒԱԾՆԵՐԸ խմբագրականին, և թուքերէն բաժնի ՔԷՕՅԼԻԼԷՐԻՄԻՉ յօդուածներուն համար, նկատելով անոնք գրգռիչ և մշտեքը յուզող հրատարակութիւններ: Դատաւարութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 3ին. պատժական ճիւղը դատաւորը նախնական հարցաքննութիւններէ յետոյ, բաւ թէ վերալիշեալ յօդուածներուն համար ընդհ. դատախազութեան

կողմէ կը բողոքուի ձեզ դէմ որ մտքերը յուզող հրատարակութիւն ըրած էք. ինչ է այս մասին ձեր առարկութիւնը. Հ. էֆ. Թապիպեան թաղապետութիւն ուզեց թէ ալդ յողուածներուն ո՞ր մասերը, և ո՞ր պարբերութիւնները իբր գրգռիչ հրատարակութիւն նկատուած է, առանք թող թաղապետին. դատաւորը՝ ընդհ. դատախազի փոխանորդէն բացատրութիւն ուզել, յիշեալն ալ միջոց ուզեց որ քննէ թէ որ պարբերութիւնները մտքերը կրնան յուզել. որով զատավարութիւնը յետաձգուեցաւ Յուլիո Չճին:

ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՈՒԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Երեսփոխանական ժողովը գումարուեցաւ յունիս 24 կիրակի օր և Կրօնական ժողովի չըջանը լրացած ըլլալով՝ ընտրեց նոր Կրօնական ժողովը հետեւեալներէ՝ ուրանք ընտրեցին իրենց գիւանը:

Տէր Եփրեմ Ասեմապետ

- » Կարապետ Ասեմապետ
- » Յովնանէս
- » Մամբրէ
- » Ղևոնդ

Քաղաքական ժողովի չըջանն ալ լրացած նկատուիով՝ ընտրեց քաղաքան ժողովըն հետեւեալներէ.

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ, էֆ. ԳԱՅԱԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ » ԽԱԶԻԿԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ » ՊԷՆՆԷԽԱԶԻԿԵԱՆ

ՆԱԶԱՐԷԹ » ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ » ՉԷՔԷՄԵԱՆ

Սակայն առաջնորդ հօր կրկին հրաւերներուն վրայ, դեռ նիստ գումարած և գիւաններն ընտրած չեն. կը լսենք թէ Յ. էֆ. Գայանան և մի քանիներ հրաժարելու մտադիր են եղեր, սակայն մենք կը սողաննք Յարութիւն էֆ.է որ ընդունի Ազգայն ալդ պարտականութիւնը և իր փոխառութեամբը օգնէ կրթական գործին յառաջդիմութեան, ընտրելով բուն իսկ գործին գիտակից ուժերէ բաղկացած:

Ուսումնական խորհուրդ մը, ինչ որ նախորդ քաղաքական ժողովի գործի վրայ գտնուած պահուն 300 անձերէ բաղկացած նանրագրութիւնով կրթական գործին անգիտակից թաղականութեան ձեռքէն ազատելու համար կը պահանջուէր ընտրել ուսումնական խորհուրդ մը և դպրոցին հոգը յանձնել անոր, սակայն Առաջնորդական փոխանորդին կողմակցութեան և էնթրիկներուն պատճառաւ քաղաքական ժողովին չի ներկայացուցաւ ալդ խնդիրը, և մինչ այժմ ալ կը մնայ. սակայն նոր քաղաքական ժողովը պատճառ չունի կր խորհինք ձգձգելու խնդիրը և պատճառ տալու որ նոր ժողովը դաշին յուզումներ յառաջ գան: Քաղաքական ժողովի նկատողութեան կը յանձնենք թողականութեան այն ձգտումները՝ որ իրենց ընտրուած օրէն իսկ մէջտեղ դրին և դպրոցական ներքին անկարգութեան պատճառ դարձան: Ժողովուրդը կրնայ չարժը և տապալել այն թաղականները, որոնք անձնականութիւններով կ'գրաւին, և փողոցային լեզուով կը խօսին ալգային գործերով նետաքթրուող յարգելի անձնաւորութեամբ չեալ:

Մեր յարգելի քարեկամներէն Տիգրան էֆ. Թոսպութեան Ռօսթո ապահովադրական ընկերութեան ընդհ. ներկայացուցիչ Փոքր Հայքի մէջ չըջանն մը ընկու համար Պօլսէն մեկնած ըլլալով, Յուլիո Աին հոս գալով՝ մեկնեցաւ Թոգատ, Սերաստիա:

Թերթեա Արտօնատէրը՝ Հ. էֆ. Թապիպեան, որ երկու ամիսէ ի վեր Մարզուան կը գտնուէր իր անձնական գործերու պատճառաւ. Յուլիո վերջերը միայն պիտի կրնայ լրացնել իր գործերը և փոխադրուիլ հոս:

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻ 936 թիւին մէջ՝ Մարզուանի ուսուցչներէն Տիար Թաղէոս Ժամկոչեանի նկատմամբ տրուած սխալ լուրը ի վրձակի ենք ուղղելու: Տիար Թ. Ժամկոչեան յարձակում կրած է ոչ թէ

Ամասիոյ դաշտերուն վրայ, այլ Մարզը-
ւանու: Յարձակողներուն մէջ Էօքսիւզ-
եան Միհրան չկայ, այլ անոր մօտաւոր
ազգականներէն՝ սրբկայ մը: Յարձակող-
ներուն կուսալցական ըլլալը կասկածելի
է մեզ համար:

ՍԵՐԱՍՏԻՈՅ ՄԷՍԻՒՖԷՆ հետեւեալը կը
զեկուցուի:

Ա. — Դպրոցներու մէջ երաժշտութեան
դաստանդութիւնը ուսանողութեան հա-
մար կամաւոր է:

Բ. — Ինը տարեկան աշակերտներու հա-
մար ծայնագրութիւն չպիտի տրուի, այլ՝
օրուան մը մէջ մէկ ժամ անողութեամբ
նուագը ուսուցում միայն:

Գ. — Ինը տարեկանէն վեր եղող աշա-
կերտներու համար, թէ ծայնագրութիւն
և թէ նուագ կրնայ տրուել մէկ ժամ ան-
ողութեամբ:

Դ. — Շունչով սմուկիք նուագներու
դաստանդութիւնը 16 տարեկանից լրա-
ցուցած մանչերուն միայն կ'արտօնուի
ուսուցումի այն աստիճանը, երբ գործընկերը
և նուագածուները բժշկական քննութիւնէ
կ'անցնին և կը վկայուի անոնց Փրդիքա-
կանին նպաստաւոր ըլլալը:

Ե. — Սոյն կանոնադրին հակառակ շար-
ժող վարժարաններու տնօրէնութիւնը և
ուսուցիչներ պատասխանատու կը ննան:

Տարանէն մեր թղթակիցը Կիւլպէնկ կը
գրէ թէ՛ տեղւոյն թագ. խորհուրդը իր
անվարչագիտութեան և խռովիչ գործե-
րուն համար ժողովուրդին բողբոջով
անոր տեղ ընտրուած է լուրջ տնօնա-
ւորութիւններէ բաղկացած թաղականու-
թիւն մը, որուն ուշադրութեան կը յանձ-
նէ Երկուցական ու կրթական բարեօր-
մատակարարութիւնը:

Հսկեր Գարեգին աթէշեան Ս. Դ. Հնչ.
Կուսակցութեան Մարզուանի Գործադիր
յանձնախմբի կողմէ Վէզիր—Բէօֆրիւ-
զրկուած և, Ս. Դ. Հնչակեան կազ-
մակերպական գործին ոյժ տալով,

մասնաճիւղին զօրեղացման ստանալով է:
Յունիս 23ին բանախօսած է խումն բող-
մութեան մը ներկայութեան՝ «Բաղաքա-
կան Կուսակցութեանց դերը» նիւթ ու
նենայով. բանախօսութենէն յետոյ՝ 20 է
աւելի գլխակից ոյժեր անդամակցած են
մասնաճիւղին: Ժողովուրդին համակրու-
թիւնը դէպք Հնչակեանութիւնը շատ պօ-
րացած է:

Կ'իմանանք թէ Մարզուանի ուսուցչա-
կան կազմը տեղւոյն Առաջնորդ Նոր Աւ-
գաստամարտի մէջ գրած Դաշնակցակա-
նավայել տեղեկագրութեան մասին՝ հար-
ցադիմում ուղղած է. ստիպել ժնշ այժմ
չէ պատասխանուած. կը յուսանք թէ Ա.
առաջնորդ Նայրբ բաւարարութիւն պիտի
կրնայ տալ եղած պահանջին:

Տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ՝ Ս. Դ.
Հնչակեան Կուսակցութեան Տանխատանի
Բ. Պատգամաւորական ժողովին իր
պատգամաւոր մեկնեցաւ Պոլիս, թերթիս
խմբագիրներէն Գարեգին էֆ. Աթէշեան:

Տեղւոյն թաղականութիւնը ընտրած է
գլխակից շագարարութիւնը հետեւեալ ան-
ձերէ.

ՄԿՐՏԻԶ	ԷՅ. ՇԻՐԻՆԵԱՆ
ՅՍՐՈՒԹԻՒՆ	» ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ
»	» ԹՈՒՂՈՒՄՎԱՃԵԱՆ
ՕՀԱՆ	» ԿՕՅԱՃԵԱՆ
ՅԱԿՈՒՐ	» ՊԱՆԶԵԿԻԼԵԱՆ

Շնորհաւորելով յարգելի անդամները,
կը մողթենք որ անխնջ աշխատութեամբ
ժողովուրդին՝ իրենց վրայ ունեցած յոյ-
սք իրագործեն:

Վերջին պահուն կը լսենք թէ Բաղա-
քական ժողովը ընտրած է իր զիւանդ,
յանձին Էարութիւն էֆ. Գալսեան Ատե-
նայեալ և Յակոբ էֆ. Խաչիկեան Ատե-
նագլխի:

Արսօնաւոր՝ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԹԱՊԻՆԵԱՆ

Խնդագրապէ՛՝ ՍԻՆԱՍ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Տայ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԵՒ ԵԱՐՏԸՄԵԱՆ

و جله بالجمله سفارت سنییه واقع اولان تبلیغات
جواباً وارد اولان محررات بخوبی باندن روسیه
و رومانیای و ایران کیده حکمران حکومت مذکور
مملکت عثمانیه ده کی قونسولوسلرینک و زه سنی حاوی
پساپورطی حامل بولغلیری مقتضی اولوب رمانیا
قونسولوسی بولغلیان محفلردن کیده حکم تبعه مزک
پساپورطلری ایچون بش فراتق و زه خرجی
النیدنی و اوستریا و مجارستانده اساساً پساپورط
ارانامیوب یالکز مقابله بالمثل اولوق اوزره عثمانی
تبعه سندن کندی قونسولوسلرینک و زه سنی حاوی
پساپورط طلب اولندنی و المانیاده اساساً پساپورط
ارانامقده ایسه ده اون بش کوندن فضل اقامت
ایدن اخیلردن پساپورط ایستلدیکی و فقط بولورک
قونسولوسلرک و زه سنی حاوی اولمی مشروط بو
لغلینی و بلغارستانده عثمانی تبعه سندن پساپورط
طلب ایلمکده ایسه ده قونسولوسلرینک و زه سنی
ارانامیوب و انگلتره و فرانسه و یونانستان و
اسوهج و قره طاغ و اسویجره و برمه زبیلده پسا
پورط طلب ایلمیوب لدی الاقتصا اثبات هویت
ضمینده پساپورط ابرازی اورالر کیده حکم تبعه
عثمانیه نك سیاحت و اقامتجه بادی سهولت اوله
حنی اکلاشلدیغیندن کیفیت ولایت مشارالیه سایه
بأحریرات اشعار قلنش ایسه ده دیار احنیه به کیده
حکم تبعه عثمانیه ایچون بیلمیسی مقتضی اولان اشیو
معلومات دیکر ولایات عثمانیه دخی تعمیه تبلیغ
و اشعاری موجب فائده اوله حقیقندن اولو حمله
احرای ایجابده هم عایه لری درکار بیورلوق باند

بالاخره معلومات لازمه اعطای اولنه جنی محله
خارجیه نظارتک صورتی ملفوف تقریرنده
بیلدیرلمش اولدنی ازاب قلنش و تحریرات
مذکورده نك صورتی سالف البیان تقریر ایله
معاً و لفاً طرف عالیترینه تسیار ایداش اولمقله
اولیاده

آماسیه عزته سی مدیریتنه

داخلیه نظارت جلیله نك ولایتدن ۱۵ مایس
سنه ۳۲۸ تاریخ و یوز قرق ایکی نومرولی
تحریراتیه مبلغ و صورتی بالاییه منقول خارجیه
نظارتک تذکره سی صورتک عزته کز ایله
اعلانی توصیه اولنور سا ۱۹ حزیران سنه ۳۲۸

خارجیه نظارت جلیله نك ۲۹ مارت سنه
۳۲۸ تاریخ و ۲۰۷ - ۱۳۹۵۳ نومرولی
تذکره نك صورتیدر

مجارستانه و یاخود مجارستان طریقله ممالک
سائریه کیده حکمران پساپورط آلغلی و پساپورط
ارانامیوبان ممالک احنیه به کتمک ایستیوده
پساپورط المیانلرک معاملات ذاتیه لرنج مشکلاته
تصادف ایتملری ایچون تذاکر عثمانیه لرینی برابر
تندیرملری حقیقده نظارت جلیله داخلیه دن ولایات
تعمیه تبلیغ بیریلان ۱۷ تثرین اول سنه ۳۲۸
تاریخی و درتیوبش عموم نومرولی تحریرات او
زرنه کیفیتک ملحقاته تبلیغ ایلدیکسندن بحمله
مجارستاندن بشقه پساپورط آرایان حکومتلرک
اسامیسی حاوی بر لیسته نك ارسالی حقیقده بیروت
ولایت علیه سندن وارد اولان ۱۰ کانون ثانی سنه ۳۲۸
تاریخی و التمش بدی خصوصی نومرولی تحریرات

بارابور تصدیق اندیش اولان ذکور شاکردانه منحصر اوله جقدر .
 ماده ۵ اشبو تعلیماته مخالف حرکتده بولغان مکتب مدیر و معلمدی مسئولدر .
 اصلنه مطابقدر - ۱۸ حزيران سنه ۳۲۸

آماسیه غزیه سی مدیری مہیہ سنه

افندم

افراد جدیدہ، احتیاط، ردیف و مستحفظ
 صنفلردن بولغان افراد اہالینک معاملات عسکر
 بہلری تأخردن وقایہ و فضولہ مزاحم و
 مصارفاندن صیانتہ مراجعت ایدہ حکمری متامی
 معائن مربوط ورقہ نیک جریدہ فریدہ کرلہ اغلائی
 رجاییلہ تأیید مخالفت اولنہ ر.

۲۶ حزيران سنه ۳۲۸

آماسیہ ردیف فرقہ سی قوماندنی

مرلوا

احمد صفی

آماسیہ فرقہ قوماندانلغندن :

ردیف طابورلری؛ افراد جدیدہ، احتیاط ردیف
 و مستحفظہ نیک برنجی مرجعیدر . اہالیسن
 بو صنفدن اولان خلق ہر درلو احوال عسکر
 بہلردن طولانی اورایہ مراجعت ایتلری
 لازمہدن ایکن ہر درلو احوالدن طولانی
 باستدعا فرقہ مراجعت ایتکندہ درلر . بوم
 کندی ایشلرینک تأخیری و ہمہ فرقہ
 معاملاتنک تیکرینی موجب اولاق کی محاذی
 جامع بولندیغندن بعدما او بولده مراجعت
 ایدہ جکر باستدعا و یاخود شفاہاً آماسیہ ردیف
 طابوری قوماندانلغہ مراجعت ایتلری لازمدر
 شاید حقلرندہ طابورجہ پاییلان معاملہ بہ قناعت

ایتمدکری خالدہ فرقہ مراجعت صلاحیتی
 دخی حائر اولدقلری جہتلہ اولہلرک آروجه
 فرقہ مراجعتلری لازمدر . کیفیت کرک
 اہالیجہ و کرک عرفہ الخیرجہ معلوم اولق
 اوزرہ اعلان اولنور .

.....

آماسیہ متصرفلغندن

ممالک اجسیہ کیدہ جک عثمانیلردن ہ نکی
 حکومتلرک بساپورط طلب ادوب ایتمدکری نیک
 و ممالک عثمانیہ بولغان فونسلولرینک بسا
 پورطلردہ ایرجہ وزہ سی ایستوب ایتمدکری نیک
 مصرحاً اشعارینہ دائر سفارت سنیہ بہ وافیہ اولان
 تبلیغاتہ جواباً سفارت مشارالہمک بعضلردن
 بو خصوصہ دائر اولان محررات محتویاتی
 ۲۹ مارت سنه ۳۲۸ تاریخی و ۱۳۹۵۳ نومرولی
 تذکرہ عاجزی ایلہ بیلدیش ۲۰۷ ایدی بو
 کرہ دخی لاهی سفارت سنیہ سندن آلمان
 تحریراندہ فلہمک محالکندہ اجرای سیاحت
 ایدن احنیلرک حکومت مشارالہا فونسلولرینک
 وزہ سی حاوی بساپورطی مدلل اولمری مقتضی
 ایسدہ بویلہ اوراق مثبہ سی اولمانلرک دہ مملکتہ
 دخوللرینہ مخالفت ایدادیکی فقط اشبوم ساعدہ
 عبدالانجہب مأمورین عاندہ سنک قانونک تمامی
 تطبیقندہ کی حقوقی بالطبع اسقاط ایدہ کی حکم
 و مستملکتندہ جاری اولان نظاماتہ دائر

اوله جقدر باخصوص بر مکتبک اداره سی طاشناقسیون جمعیتندن متشکل بر هیئت التئده بولورسه تعیین اوله جق مدیر و یا معلملرک طاشناقسیون اولسی لاند و اهم کوریلوب اراق مدخیلک جمله قصورلری و عدم مطابقتلری اورتکمه کافیدر... بو حالد مکتب بوانی مکتب میری سیله اوله ییلیر... بو سوزلرم اصلا مبالغه دکدیرلر امثال کثیردلری جمله یه معلوم... صفات روحانیه ایله حائز بر خیل رهبان و پاپاسان دخی بولورکه وظائف مقصدلرند دایما تکامل ایدیورلر و هیچ بر صورته «احق» صابله منزل بونلرک احقرلری آراق ایچون دئرژنک فارسه محتاج.

سیاسی مأمورلریمیزک انتخابده دخی شایان تأسف و موجب تحریبات بو حالک موجودیتی انکار اوله ماز منبعوت اخبرلری میداده بو باده جوق شی یازلدی کورلدی سیاسی جمعیتلر کنیدی تامز دلریلک انتخابه چالشدیلر و نامزدلرک اک برنجی لیداتی منتخبولرک منسوب اولدینی جمعیت دن بولمکی ایدی یوزلرجه مأمورلرک عاجز غیرمقتدر اولدیلرینه دایر دخی هر کون جریده لرده شکایت و نشریات اوقعده در استبداد زمانده بو کی احوالک موجودیتی اصلا تعجب اوله مزدی لکی دور مشروطیتده بو حالک وقوعی یاخود دوامی هیچ بر وطنپرور عثمانلی قبول ایدمیز کچوک و بچوک عموم مأمورلریز «احق» اولنلردن تعیین اولمیدیلرل درایت و مناسب بر مأمورک برنجی خاصیتی عداولتمندجه درعهده ایلدیکی امورده انتظام و مطبوعات حصوله کدیمز اهالی بمکت مسعود یشایه من ملت ترقی ایدمیز بو حقیقت عظیمه آده اوله لم روحانی عالمی سیاسی بر مأمور انتخابده آنک شو یا بو جمعیه یاخود بیطرف اولدیفنه احاله سمع اولمیه رق اسکندر کبیر کی «احق اولان» تنسب کوره جک قدر عاقل اوله لم...

۳۰ ل جزران سنه ۳۲۸

مبارک و وارث ابراهیم

سیواس معارف مدیرلکندن وارد اولان اوراقلره

مکابده موسیقی درسلیریه دایر تعلیماتنامه در

- ۱ ماده موسیقی تدریسی کرک مکاتب کرک طلبه حقهده اختیاردر
- ۲ طقوز یاشنه قدر اولان شاگردانه نوطه کوسترلمک و مدتی کونده بر ساعتی تجاوز ایتهمک اوزره بالکیز موسیقی صوتی تعلیم ایدیلرسلور.
- ۳ طقوز یاشنی اکمال ایدن شاگردانه مدتی کونده بر ساعتی تجاوز ایتهمک اوزره نوطه ایله موسیقی صوتی تعلیم اوله ییلور.
- ۴ تفصیله جانسان آلات ایله موسیقی تدریسی اوزاللی یاشنی اکمال ایتیش و طیب طرفندن بالمعینه مذکور آلات ایله موسیقی تدریسه مانع عارضه وجودیه سی اولمادینی

امانتیه

طشره منادیسی

نومرو ۱۷-۱۸

۳۰-۳۱ خیزران سنه ۱۳۲۸

برجی سته

• احق اولانه •

مشهور امکندر کیره وقات اتدهجکی زمان ولیعهدی اولدیغندن فراشی احاطه ایدن سردارلر « سریرگری کیمه ترك ایدیورسکز » دیو صورتقلرده روز رحلتده بولنان جهانگیرشارالیه « احق اولانه » جوابی ورمشدر .

کمره ارضده متمکن هر برقوم و ملتک زفاه و آسایشک بقاسی ترقیسی، جمله امورینک صورت منتظمده اجراسی، جرح و تکذبی ناقابل اشو حقیقک قبول و استعمالنه متوقف بولندیقی حالده عجباً بزجه نه صورتله آکلاشلش و کرک روحانی کرک عالمی و کرک سیاسی مأمورلری ترک نسب و تعیین و انتخابنده بو فکر عالی ایله مالی اولهرق موجبجه حرکت ایدیورمیز؟ یوقسه مطالعت شخصییه و فوائد ذاتیه ایله تشبثات نامشروعهره می کندیتزی سوق ایدیورز؟ بوبنده ایضاحات و تفصیلاته کیریشمک معروفی تعریف احوالدن بولنه حق در، دگی؟

اشته مکتبلرمزک یوک تعطیل هنکامنده بولنیورز شعلهلی امتحانلر ز مراسم دیستانیلر ایله بر کره دغا اهلی به حقیقی یلدرمکسزین علم و معارف قبولری قیادق شبهه سز استعفا یاخود معزولیتله هر برده بر طاقم منحل مدیران و مصلحین وظیفه لری کورنله چکندن مکتبلرمزک حین کشادنده کیملر چاغری به حق « احق » اولانلرمی اطفال وطنک تعلیم و تربیه سته قادر اهلیت کامله مالک درایت و لیاقتلری شهادت رسمیه ایله مثبت تجربه لی اولانلرمی مجدداً تعیین و بد اقتدارلرینه تسلیم اولنه جقدر، خیر، قطعاً مأمول ایدم استثنائت نادره لره حرمت فقط مکتب مأمورلری ترک انتخابنه قانوناً صلاحیتدار بولنان هیئتلرک اکثر آرایه جقلری اک مهم نقطه منتخبلرک لیاقت حقیقی اوله حق برده آنلرک سیاسی هانکی فرقیه منسوب بولندقلری

Փ. ՀԱՅԳԻ ԸԶԳ. ՊԱՇՏ. ԻՄԲՐԻՆՆԵՐՈՒՆ

Այն բայիւր Ազգ. պատճառական մարդի երե
որ մեր անցեալ ինք. բիւի խմբագրական
կարգուն ինք. կ'ուղեն մեր Վիզոյ տ. Տառա-
նի, Տեպոյ ինքն. Աստուծոյ, Աստուծոյ
իմեր ու Մանկապարտիզական ինքն. հայ-
բայիկ' թոյ բարեհաճին գրել մեզի բիւ-

1 — Բն. տնակ պատահեալ կ'ուզեն, ի՛նչ գործի եւ ի՛նչ նիւղերու համար.

2.— Ի՞նչ պայմաններ ունին: Եւ այլն:

ՌԻՍՈՒՑԶՈՒԹԵԼՆԷ. —

Նոյնպէս բոլոր այն՝ Տեսուչներն ու Տեսչութիւնները, Ոստիկաններն ու Ստուգչութիւններն ու Մանկապարտիզպանութիւններն որ մեր լիեալ խմբագրականը կարգալէ յետոյ մեր միջոցաւ պաշտօն ձեռք բերել կուզեն թող բարեհաճին գրել մեզ՝

1. — Բնիկ ո՞ր տեղացի եմ, ո՞ր դպրոցէն
 քոյմանաւս եմ. Բանի՞ տարի է ի՞նչ տա-
 րեան կը վարեն եւ ո՞ր տեղեւոր մեջ, ի՞նչ ճի-
 ւերաւ հասար մաթիւսիքիւններ ունին:

2 — Բարևո՛րդ պոստնա՛վարութեան ու
 զսուղչութեան վկայական ունի՛ն:

3. — Ո՛ր տեղերու մեջ կ'ուզեն պաշտօնավարել, ի՞նչ տեսակ պաշտօններ, եւ ի՞նչ պայմաններով: Ե՛լով ո՛ւր կ'ը գտնուին.

— 1056. —

Ծ. Խ.— Ինչպէս խմբագրականին մէջ ա՛ր
բաւած է, փ. Հայրի Երջանակէն դուրս ա՛ր
եղած դիմումներուն գոհացում ալ պիտի
ջանանք:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ . —

Գա՛րիբե. — Ա. Ե. ստացանք, շնորհա-
կալ ենք, համաձայն ենք, նորին կ'սպա-
սենք:

Կեսարիա. — Մ. Մ. տառցանք, դիմե-
ցինք, անկարելի է այդ ներսով կարգա-
դրել պէտք է ուղակի գործէք, Առանձին
ալ պիտի գրուի ձեզ:

Էրպա՛տ. — * * *. Ստացանք նամակ՝
 'երդ, պէտքը գլո՛ծադրուած է, կ'ապա-
 տենք ձեր վերջին լուրին:

Կ. Պարկո.— Ա. Գ. Կ'ոպսանք շուտ
ուզարկեցեք, դրմեցեք հրահանգուած
ուզողութեանը, և տեղեկագրեցեք մեզ
շուտով. քարտեաները չի մուկոյ ին :

Կարին, — Կ. Ի. Զեզի գրեցինք և չի
պատասխանեցիք դեռ. կ'սպասենք:

Սերաստիա .— Յ. էֆ. Սահակեան .—
Ստացանք նամակներդ , առանձին պիտի

اولی کیر میتجان

۷۲

طبر ارونلی آرداشیمس

مرکز فون

یکی ٹوغری یولدہ ہواسی کوزل ویکی یایلمش

اولان بواوتلده هر شئي غايت تميز اولوب اوتلك

مدیری مسافرلرینی صوک درجه ممنون ایلیه جکئی

آحمد ایلر

ՕՔԷԼ ԲԻՐԷՄԻՏՃԵԱՆ

ԻԱՐԶՈՒՄ.

ՏՆՈՐԷՆ

ՏՐԱՊԵՉՈՆՅԻ ԱՐՏԱՇԷՍ

Նոր շխտակ ճամբուն (նկնի տաղրու եօլ)
վրայ օգտուն դիրքով և նանգստաւէն
ամէն պայմաններով օծաւած նորահաւ
տաա հիւրանոցին մէջ ճամբորդներ տմէն
տեսակի բիւրիւթւոններ ու նանգիսա կը
վախկնն, Ճաշակաւոր, կանոնաւոր և
մարտարապատրիկութիւն: Միակ հիւրա-
նոյր Մարդուանի մէջ, ուր իշխանոյր
պիտի մէկնի գոհունակութեամբ:

ԳՐԱԼԻ ձեռք, Ձեր տեսակետին համաձայն
չեմք:

Թուրա .— Թ .Մ . Գրուեցաւ ասանձին .
Կհահելի 26 թիւը ձեր փափաքներուն զո-
հացում կուտայ ուշադրութեամբ հետեւ-
անոր :

Յուլիա Վոյն Դանիել Վարուժան տեղը
գալով, նոյն իրիկունը բանախօսեց Հ. Յ.
Դաշնակցութեան գլխավորն մէջ. ներկայ
եղալ գրասկից անձեր կը կրտաւ եղեր
ներկայ ըլլալուն, իր գրչի հմայքին խոր-
տակումը տեսնելով քանիտաւ խիտան ըն-
թացք մը:

